



College voor Examen

# JAARVERSLAG 2011

---

# COLLEGE VOOR EXAMENS

---





## Het College voor Examens in 2011

Het voorwoord in het jaarverslag 2010 eindigde met de zinnen: 'Na het eerste jaar kan gesteld worden dat het CvE zich snel een positie in het onderwijsveld en de onderwijsketen verworven heeft. Ik ga ervan uit dat de positieve trend van het eerste jaar wordt doorgezet.'

Op het moment van schrijven van dat voorwoord een jaar geleden, kon ik niet bevroeden hoeveel voorspellende waarde deze zinnen hadden.

Bepalend voor het College voor Examens (CvE) dit jaar is dat de verplichte invoering van toetsen in het primair en voortgezet onderwijs door de regering bij het CvE belegd is. Als het parlement in 2012 de desbetreffende wetsontwerpen aanneemt, zal de naam van het College voor Examens veranderen in College voor Toetsen en Examens. Vooralsnog gaat het dan om de centrale eindtoets primair onderwijs, om de diagnostische tussentijdse toets in het voortgezet onderwijs en om de reken- en taaltoetsing/examinering in het voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs.

De vele nieuwe taken betekenen een toenemende belasting voor de huidige medewerkers. Dat desondanks de kwaliteit van het bestaande werk niet in het gedrang is gekomen, is een compliment aan de mensen die dat vele werk op zich hebben genomen.

In een tijd waarin het aantal ambtenaren afneemt, staat een uitbreiding van personeel haaks op de bezuinigingsdoelstelling van dit kabinet. De nieuwe taken zullen uiteindelijk leiden tot meer medewerkers omdat anders de bestaande en de nieuwe taken niet op een adequaat niveau uitgevoerd kunnen worden. Verwacht wordt dat het aantal medewerkers van het bureau in 2012 zal toenemen. Een extern bureau (de Galan Groep) heeft hierover een organisatieadvies uitgebracht. Het College is zeer alert op een goede invulling van de nieuwe taken; zeker gezien het grote afbreukrisico dat aan het maken en afnemen van goede toetsing en examinering verbonden is.

De komende jaren zal de aandacht van het parlement voor de werkzaamheden van het CvE groot zijn door de zwaardere exameneisen, de inhoudelijke vernieuwing van een flink aantal vakken met nieuwe examens, de invoering van centraal ontwikkelde examens in het mbo en vanzelfsprekend de verplichte toetsing in de verschillende onderwijssectoren.

Gelukkig konden in 2011 de examens verantwoord worden afgenomen, ondanks een minder vlekkeloos distributieproces van de centrale examens in het VO. Dit als gevolg van een wisseling van de wacht van drukker en distributeur door een verplichte

Europese aanbesteding. Voor 2012 wordt alles op alles gezet om logistieke problemen te voorkomen.

Het CvE heeft in 2011 in zijn rol als regievoerder in de examenketen regelmatig overlegd met alle organisaties die bij examens en toetsen betrokken zijn zoals de onderwijsraden, de NRTO, OCW, de inspectie, DUO, Cito en Bureau ICE. Ook met de minister zelf heeft overleg plaatsgevonden over de afgenomen examens en de nieuwe taken.

Andere ontwikkelingen zijn ook te noemen. Zo is in het kader van kwaliteitsborging in 2011 hard gewerkt aan de ontwikkeling van een kwaliteitsborgingsysteem.

Gekozen is voor het INK-model. Dit model zal in 2012 operationeel worden.

Tevens heeft het CvE van het ministerie van OCW de opdracht gekregen om een nieuw computerexamensysteem te ontwikkelen. Na een Europese aanbesteding is de bouw ervan in 2011 gestart.

Ook leiden nieuwe eisen, waaronder aangescherpte uitslagregels, tot nieuwe vragen ten aanzien van kandidaten met een beperking. De komende jaren zal door het CvE projectmatig gewerkt worden aan sectoroverstijgende eenduidigheid voor deze kandidaten. Caribisch Nederland vraagt na de staatkundige herziening van 10 oktober 2010 ook veel aandacht van het bureau omdat over heel veel (overgangs)zaken wat betreft centrale examinering overleg moet plaatsvinden met alle betrokken partijen.

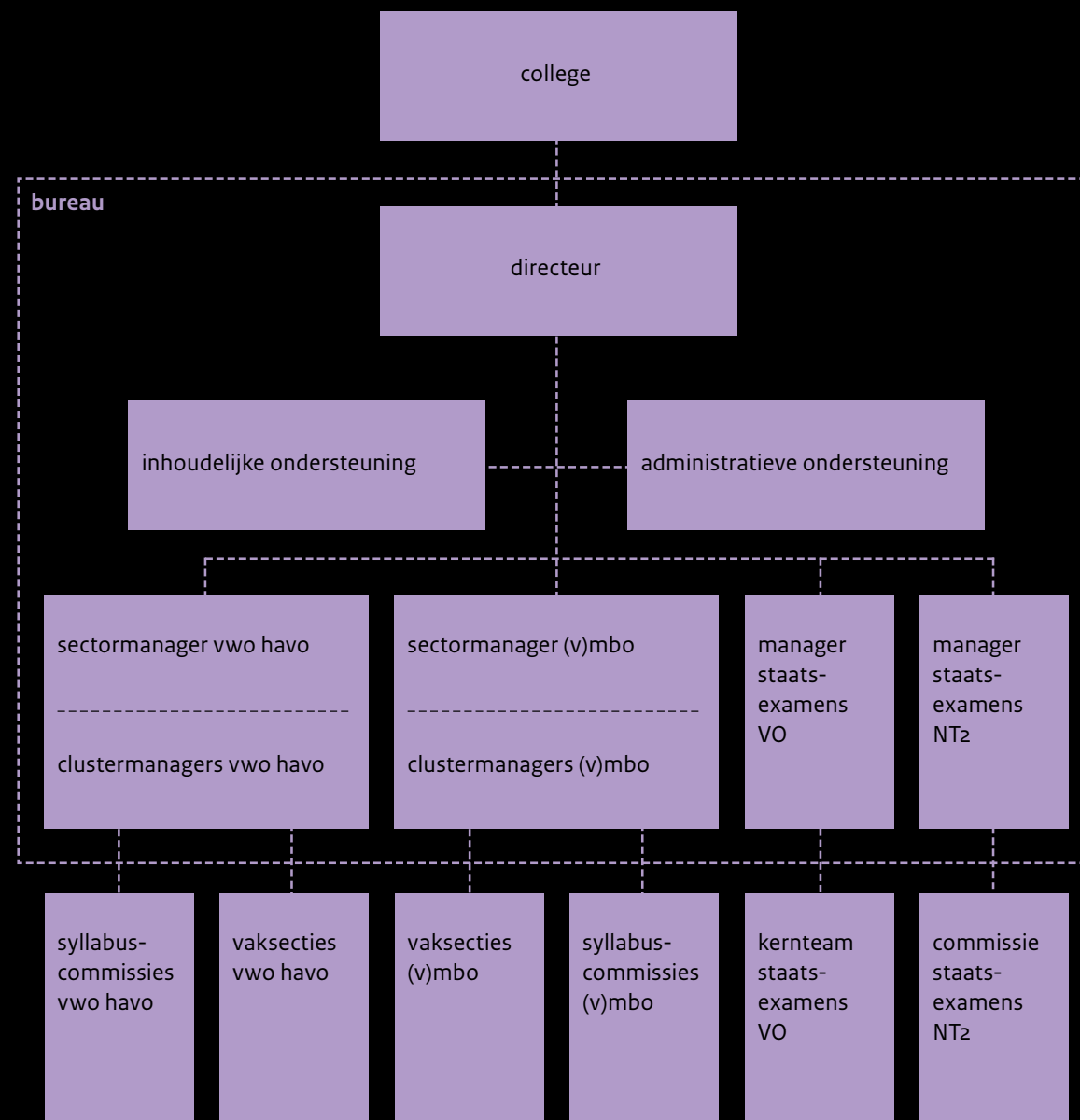
Ten slotte heeft het College op verzoek van de minister een advies uitgebracht over een keurmerk voor alle beroepsgerichte examens in het mbo. Het College heeft geadviseerd zo'n keurmerk niet in te voeren. Wel is geadviseerd een keurmerk voor examencommissies en certificering van de leden van deze commissies in te voeren. In een brief aan de Tweede Kamer heeft de minister laten weten dit advies over te nemen.



Het jaar 2011 kan worden gekenmerkt als hectisch en intensief; bestending in het bestaande en uitdaging in het nieuwe. Verwacht wordt dat dit in 2012 zeker weer het geval zal zijn.

Drs. Henk W. Laan,  
voorzitter College voor Examens

## Organogram College voor Examens 2011



# Inhoud

## Algemeen jaarverslag 2011 11

---

1	Het CvE in de groei	12
1.1	Inleiding	12
1.2	Het CvE als regievoerder 'implementatie centraal ontwikkelde examens taal en rekenen in het mbo'	12
1.3	Referentieniveaus taal en rekenen in toetsen en examens VO	17
1.4	Centrale eindtoets primair onderwijs	18
1.5	Referentiesets taal en rekenen	18
1.6	Diagnostische tussentijdse toets VO	18
1.7	Keurmerk beroepsgerichte programma's mbo	19
1.8	Civiele functies van diploma NT2 nemen toe	20
1.9	Wetswijzigingen staatsexamens VO	21

### Intermezzo: Tweegesprek collegeleden 22

2	Regievoerder tussen overheid, examenpartijen en scholenveld	26
2.1	Inleiding	26
2.2	Centrale examens VO	26
2.3	Staatsexamens VO	28
2.4	Staatsexamens NT2	29
2.5	Digitale examens en nieuwe examensoftware	29

3	Kwaliteitsontwikkeling en kwaliteitsborging	31
3.1	Inleiding	31
3.2	Kwaliteitszorgsysteem	31
3.3	Convenant procesketen landelijke examens/toetsen	32
3.4	Communicatiebeleid	32
3.5	Kwaliteit mondelinge college-examens staatsexamens VO	32
3.6	Kwaliteitstraject staatsexamens NT2	33
3.7	Kwaliteitsslag administratieve processen	33

## Feiten en cijfers 2011 37

---

## Financieel jaarverslag 2011 51

---

Lijst van veelgebruikte afkortingen	59
-------------------------------------	----

### Leeswijzer

In dit jaarverslag worden de activiteiten en resultaten van het College voor Examens (CvE) in 2011 op verschillende manieren belicht.

De ambities en bijzondere aandachtspunten uit 2011 vormen de basis voor dit jaarverslag. Deze zijn in het onderdeel *Algemeen jaarverslag 2011* opgenomen. Dit onderdeel is tevens voorzien van een dubbelinterview met twee collegeleden waarin zij reflecteren op de rol van centrale examinering in het onderwijs in het algemeen en op de rol van het CvE daarbij, in het bijzonder. De reguliere (wettelijke) taken van het CvE worden geïllustreerd in de paars gekleurde intermezzo's. In het laatste deel ten slotte, zijn de financiële cijfers van 2011 terug te vinden.

### Over de fotografie

De fotografie verbeeldt het thema 'in de groei', dat in dit jaarverslag gekozen is om de ontwikkeling van het CvE in een snel veranderende wereld weer te geven. De beelden staan ook symbool voor de ontwikkeling die leerlingen en studenten doormaken waarin examens als belangrijk ijkmoment dienen: een 'stilgezet' moment waarop even wordt ingezoomd.

De fotografie in dit jaarverslag is gemaakt op vier verschillende onderwijsinstellingen. Gezamenlijk representeren zij de verschillende werkvelden van het College voor Examens: VO, mbo, staatsexamens VO en NT2.



Algemeen  
jaarverslag 2011

# 1 Het CvE in de groei

## 1.1 Inleiding

---

Het jaar 2010 was het eerste volledige jaar waarin het CvE operationeel was. In dat eerste jaar is ernaar gestreefd goed zicht te krijgen op de eigen positie als zelfstandig bestuursorgaan. Het jaar 2011 stond voor het CvE vooral in het teken van de wijze waarop de organisatie vernieuwingen, uitbreidingen en nieuwe taken *incorporeert*.

Het CvE opereert in een maatschappelijke, politieke, bestuurlijke en ambtelijke omgeving die continue in beweging is. De dynamiek binnen deze vier domeinen heeft zijn weerslag op de manier waarop het CvE invulling geeft aan de rol van regievoerder in de examenketen.

Het huidige kabinetsbeleid is gericht op hogere, zichtbare opbrengsten, in het bijzonder bij taal en rekenen. Voor de landelijke examinering in het VO en mbo is het CvE al verantwoordelijk; de centrale eindtoets PO, de diagnostische tussentijdse toetsen VO en de rekentoets VO komen daar binnen afzienbare tijd bij.

Het CvE heeft in 2011 voor de implementatie van deze nieuwe taken al veel voortgang geboekt. Dat is onderwerp van dit hoofdstuk: de paragraaf hierna (1.2) beschrijft het taakgebied van de *centraal ontwikkelde examens taal en rekenen in het mbo*. De manier waarop dit project gestalte krijgt, is typerend voor de wijze waarop het CvE met nieuwe opdrachten wil omgaan. De andere vernieuwingen zijn, vanuit CvE-perspectief, beschreven in de paragrafen 1.3 tot en met 1.6. In de slotparagrafen van dit hoofdstuk worden andere politieke en bestuurlijke ontwikkelingen geschetst die van invloed zijn op de taakinvulling van het CvE.

## 1.2 Het CvE als regievoerder ‘implementatie centraal ontwikkelde examens taal en rekenen in het mbo’

---

De centraal ontwikkelde examens (COE's) Nederlandse taal en rekenen voor het mbo worden in opdracht van OCW onder regie en verantwoordelijkheid van het CvE ontwikkeld door Cito. Deze verantwoordelijkheid staat beschreven in het Examenbesluit Beroepsopleidingen WEB (2010). Concreet betekent dit dat het CvE zorgt voor digitale centrale examens, de normering daarvan en voor de regelgeving omtrent afnameperiodes en -condities.

De centraal ontwikkelde examens Nederlandse taal 3F en rekenen 3F zijn voor mbo-4 voor het eerst verplicht in 2013/2014. Voor mbo-2 en mbo-3 is dat een jaar later, in 2014/2015. Bij deze laatste niveaus gaat het om toetsing van het referentieniveau 2F.

De voorbereidingen voor deze examens verlopen volgens het door het CvE opgestelde *Implementatieplan COE taal en rekenen mbo*. Hiervoor is onder andere een projectorganisatie ingericht waarin OCW, MBO Raad, AOC Raad, NRTO, Steunpunt taal en rekenen mbo, Cito en het CvE samenwerken.

De kern van het implementatieplan is om de instellingen zo snel mogelijk concrete examens taal en rekenen aan te bieden. Dit gebeurt in pilots, waarin alle aspecten van de examinering beproefd worden. Voorafgaand aan de pilots worden er pre-pilotexamens ontwikkeld en afgenomen. Deze worden vervolgens aan het veld ter beschikking gesteld als voorbeeldexamens. Deze opzet met pre-pilots en pilots heeft als doel om zoveel mogelijk gelegenheid te bieden voor een goede inhoudelijke en organisatorische voorbereiding. In de eerste plaats is dit bedoeld voor de instellingen, maar ook de ketenpartners doen in de pilots ervaring op. Het eerste pilotmoment was de pre-pilot 3F in februari 2011.

Referentieniveau	Onderwijssoort
1F	primair onderwijs, speciaal onderwijs, praktijkonderwijs
2F (/1S)	primair onderwijs, speciaal onderwijs, vmbo BB, vmbo KB, vmbo GL/TL, mbo-1, mbo-2, mbo-3
3F (/4F)	havo, vwo, mbo-4

### Pre-pilot 3F februari 2011

De allereerste COE's 3F zijn in de pre-pilot voor mbo-4 in februari 2011 afgenomen bij ruim 2.000 kandidaten. Doel van de pre-pilot was om ervaring op te doen met techniek en logistiek en om een eerste 'set' empirische gegevens te verzamelen.

Na evaluatie, waarbij ook de instellingen betrokken waren, is onder meer besloten om de examenduur voor rekenen 3F te veranderen en om alle COE's uitsluitend te laten bestaan uit computerscoerbare vragen. Deze wijzigingen zullen in de pilotexamens van 2012 worden doorgevoerd en getest.

Op het gebied van techniek en logistiek is ook lering getrokken uit de eerste pre-pilot. Het CvE en Cito hadden instellingen gevraagd per instelling één contactpersoon aan te wijzen als aanspreekpunt voor zowel de logistiek als de techniek van de digitale afname. Dit sluit echter niet aan bij de organisatiestructuur van veel grote mbo-instellingen. Daarom is in overleg met de vertegenwoordigers van mbo-instellingen besloten om deze communicatiestructuur te wijzigen: naast de rol van centrale contactpersoon wordt nu ook de rol van toetsleider van een afdeling geïntroduceerd.

### Ontwikkeling examens

#### Syllabi taal en rekenen 2F

Afgelopen jaar werkten de syllabuscommissies mbo taal 2F en rekenen 2F aan twee producten: aan een voorbeeldexamen dat eerst ingezet wordt in de pre-pilot in januari 2012 en daarna als proefexamen vrijgegeven wordt, en aan een syllabus die beschrijft hoe de pilotexamens 2F er de komende jaren uit zullen zien. Bij elk van deze commissies, bemenst door docenten taal en rekenen uit het mbo, was ook steeds een waarnemer aanwezig vanuit de equivalente commissies taal en rekenen VO. Deze waarnemer bewerkstelligde de afstemming tussen de syllabi voor mbo en VO.

Begin september 2011 is een digitale veldraadpleging gehouden over de conceptsyllabi taal 2F en rekenen 2F. Het veld werd gevraagd naar de relevantie en duidelijkheid van de voorgestelde beschrijvingen in de syllabi. De respons op de veldraadpleging was goed, zowel kwantitatief als kwalitatief. Voor het CvE een teken dat docenten intussen goed op de hoogte zijn. De reacties zijn verwerkt en de syllabi zijn begin december gepubliceerd.

*Vaststellingscommissies taal en rekenen 3F*

In januari zijn de vaststellingscommissies voor taal en rekenen 3F mbo van start gegaan. De leden zijn voorgedragen door de sectororganisaties en hebben als taak de examens vast te stellen. Deze vaststellingscommissies hebben ook geadviseerd bij het normeren van de pre-pilotexamens in februari. Via een open sollicitatieprocedure is voorzien in de vacatures voor de voorzitters van de vaststellingscommissies.

*Protocol van afname*

Volgens het Examenbesluit Beroepsopleidingen WEB moet het CvE een examenprotocol opstellen waarin de gang van zaken bij centrale examinering is vastgelegd. De eerste versie van dit protocol voor afname, gepubliceerd in december 2010, is besproken en geëvalueerd met vertegenwoordigers vanuit mbo-instellingen. Ook is er met de Inspectie van het Onderwijs over gesproken. Dit alles heeft geleid tot een herziene versie, die vanaf januari 2012 beproefd zal worden.

**Mieke Huigen**

In mei 2011 kwam Mieke Huigen bij een auto-ongeluk in Zambia om het leven. Mieke was voorzitter van de syllabuscommissie taal 3F, de vaststellingscommissie taal 3F en de syllabuscommissie taal 2F. Van 1999 tot en met 2009 was ze voorzitter van de vaksectie handel en verkoop vmbo van het CvE. Met Mieke verloor het CvE een fijne collega: deskundig, betrokken en markant. Dankzij de inzet van velen is het gelukt om het werk waarin Mieke zo'n belangrijke rol speelde, door te laten gaan.

**Communicatie implementatietraject**

De belangrijkste communicatie-opgave binnen het implementatietraject is: hoe kan het CvE bevorderen dat binnen de onderwijsinstellingen de juiste personen bereikt worden, met voor die groep de juiste informatie? Mbo-instellingen variëren in omvang en organisatiestructuur en het invoeren van centraal ontwikkelde examens is een complex proces: het vereist binnen de instellingen betrokkenheid van veel verschillende functionarissen. Om die reden is het CvE afgelopen jaar nauw blijven afstemmen met de MBO Raad om ervoor te zorgen dat vertegenwoordigers van de verschillende lagen binnen de onderwijsinstellingen geïnformeerd zijn en 'aangehaakt' blijven bij het implementatietraject. Daarnaast wordt onder andere nauw samengewerkt met de AOC Raad en NRTO enerzijds en Steunpunt taal en rekenen mbo anderzijds. Op de pagina's hierna is een overzicht van deze communicatie-activiteiten te vinden.

## Communicatie-activiteiten implementatie COE's taal en rekenen in het mbo

### Bijeenkomsten

**Werkconferentie mei 2011**

*Doel:* ervaringen uitwisselen en vooruitkijken naar de afname in het cursusjaar 2011/2012. De conferentie was gericht op drie aspecten: inhoud van de examens, techniek (ICT) en logistiek en organisatie.

*Partners:* steunpunt taal en rekenen mbo, de MBO Raad, saMBO-ICT en Cito.

*Doelgroep:* contactpersonen, IT-deskundigen, stafmedewerkers en beleidsmedewerkers examinering van mbo-instellingen.

**Evaluatiebijeenkomsten over voorbeeldexamens 3F, zomer 2011**

*Doel:* het presenteren en evalueren van voorbeeldexamens. Om ook betrokkenen die niet verbonden zijn aan een onderwijsinstelling, zoals onderwijsbegeleiders, uitgevers en beleidsmedewerkers (MBO Raad) gelegenheid te geven kennis te nemen van de voorbeeldexamens heeft het CvE ook voor die doelgroepen bijeenkomsten verzorgd.

*Doelgroep:* docenten en andere inhoudelijk betrokkenen van onderwijsinstellingen.

**Voorlichtingsbijeenkomsten, september 2011**

*Doel:* voorlichting geven over (pilot)afname in 2012, zowel over de periodes van afname als over de voorbereiding daarop.

*Partners:* Cito, Steunpunt taal en rekenen mbo.

*Doelgroep:* contactpersonen mbo-instellingen.

**Scholingsmiddagen, oktober/november 2011**

*Doel:* voorlichting en instructie geven over de afnameplanningen van de digitale examens.

*Partner:* Cito.

*Doelgroep:* toetsleiders mbo-instellingen.

**Netwerkbijeenkomst, november 2011**

*Doel:* informeren over de stand van zaken, delen van 'good practices' en van elkaar leren door uitwisselen van ervaringen.

*Partner:* Steunpunt taal en rekenen mbo.

*Doelgroep:* contactpersonen mbo-instellingen.

**Uitwisselingsbijeenkomst voor IT-deskundigen, december 2011**

*Doel:* het uitwisselen van ervaringen, tips en trucs rondom het installeren en de technische voorzieningen van de examensoftware.

*Partners:* saMBO-ICT en Cito.

*Doelgroep:* IT-deskundigen mbo-instellingen.



## Presentaties op conferenties

---

Het CvE presenteerde zich op grote conferenties voor het mbo zoals de Management-conferentie in Domburg van het Consortium voor Innovatie, op *CompetentCity* en op de conferentie voor rekendocenten in het mbo.

## Instrumenten en voorlichtingsmateriaal

---

**De brochure: Hoe? ZO! Centraal ontwikkelde examens Nederlandse taal en rekenen in het mbo.**

*Doel:* het inventariseren van en voorlichten over de keuzes die binnen instellingen gemaakt moeten worden ten aanzien van ICT in combinatie met de COE's mbo.

*Partners:* saMBO-ICT en Kennisnet.

**Handleiding voor maken projectplan voor implementatie COE's**

*Doel:* het bieden van een handleiding waarmee instellingen een projectplan kunnen maken om het implementatietraject handen en voeten te geven.

*Partners:* saMBO-ICT en vertegenwoordigers van mbo-instellingen die deelgenomen hebben aan de pre-pilot.

**Rekenmodel**

*Doel:* het aanbieden van een rekenmodel waarmee instellingen een inschatting kunnen maken van het aantal benodigde werkstations om het aantal verwachte kandidaten te kunnen examineren.

*Partner:* saMBO-ICT.

**Handboek COE 2011/2012**

*Doel:* het bieden van alle praktische informatie die relevant is voor de voorbereiding en de afname van de pilotexamens in het schooljaar 2011/2012.

*Partner:* Cito.

**Voorbeeldexamens**

*Doel:* het beschikbaar stellen van voorbeeldexamens die door de mbo-instellingen gebruikt kunnen worden om te oefenen met de examensoftware die ook gehanteerd wordt bij de pilotexamens.

*Partner:* Cito.

**Informatiebrochure: Naar centraal ontwikkelde examens taal en rekenen in het mbo (2011/2012)**

*Doel:* uiteenzetten wat er in het schooljaar 2011/2012 te gebeuren staat in het kader van de implementatie van de centraal ontwikkelde examens taal en rekenen mbo.

**E-nieuwsbrief**

*Doel:* het geven van een maandelijkse update aan contactpersonen binnen de mbo-instellingen over het implementatietraject COE's mbo.

*Partners:* Steunpunt taal en rekenen mbo.

## 1.3 Referentieniveaus taal en rekenen in toetsen en examens VO

---

In het VO worden de referentieniveaus rekenen getoetst via de rekentoets VO, waarvoor het CvE verantwoordelijk wordt. De referentieniveaus taal worden getoetst in het eindexamen (schoolexamen en centraal examen) Nederlands. Hiervoor werkt het CvE, evenals in mbo-4, toe naar het schooljaar 2013/2014.

**Rekenen**

Vanaf het schooljaar 2013/2014 zal de rekentoets VO deel uitmaken van het eindexamen. In maart 2012 vindt een pilot plaats met de rekentoets VO, waaraan alle VO-scholen kunnen deelnemen.

In 2011 zijn onder leiding van SLO rekentoetswijzers 2F en 3F tot stand gebracht, met concrete beschrijvingen van wat in de rekentoets 2F, respectievelijk 3F getoetst wordt. OCW heeft deze rekentoetswijzers goedgekeurd. Een toetswijzer heeft voor de rekentoets dezelfde functie als een syllabus voor het centraal examen.

Het CvE heeft geparticipeerd in de commissies die de rekentoetswijzers tot stand brachten en heeft georganiseerd dat de rekentoetswijzers VO inhoudelijk zijn afgestemd met de syllabi rekenen voor de centraal ontwikkelde examens rekenen mbo.

In opdracht van het CvE en met inachtneming van de rekentoetswijzers heeft Cito de rekentoetsen voor de pilot 2012 geconstrueerd. De pilot-rekentoetsen zijn vastgesteld door vaststellingscommissies van het CvE die in mei 2011 zijn geïnstalleerd.

OCW, het Steunpunt taal en rekenen VO, SLO, Cito en het CvE hebben het scholenveld gezamenlijk geïnformeerd over de rekentoets VO. Zo zijn de rekentoetswijzers, een servicedocument en voorbeeldopgaven naar alle VO-scholen gestuurd. In het najaar zijn regionale voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd over de positie van rekenen in het eindexamen vanaf 2014, de toetswijzers en de rekenpilot 2012. Deze 'flitsbijeenkomsten' zijn zeer goed bezocht.

**Taal**

In het eindexamen Nederlands (schoolexamen en centraal examen) voor vmbo, havo en vwo wordt vanaf het schooljaar 2013/2014 getoetst of de kandidaat voldoet aan het referentieniveau Nederlandse taal. Dit vergt een aanpassing van de syllabi Nederlands 2014. De syllabuscommissie Nederlands van het CvE heeft in 2011 bekeken welke aanpassingen daarvoor nodig zijn. Omdat in de centraal ontwikkelde examens mbo net als in het vmbo en havo, ook de referentieniveaus 2F en 3F getoetst worden, nam de secretaris van de syllabuscommissie mbo deel aan dit overleg. Daardoor is de inhoud van de syllabi VO afgestemd met de syllabi mbo. In het najaar van 2011 heeft een veldraadpleging plaatsgevonden over de conceptsyllabi Nederlands 2014. De definitieve syllabi Nederlands 2014 worden in het voorjaar van 2012 gepubliceerd.

## 1.4 Centrale eindtoets primair onderwijs

---

Het wetsvoorstel *Toetsing in het primair onderwijs* introduceert een verplichte centrale eindtoets in groep acht van het primair onderwijs. Deze eindtoets komt in de plaats van de Cito Eindtoets, die momenteel niet verplicht is en nog niet in lijn is gebracht met de referentieniveaus voor taal en rekenen.

Het CvE wordt belast met de uitvoering van deze centrale eindtoets. Daarvoor wordt aansluiting gezocht bij het examenstelsel in het VO. Het CvE stelt de toetsopgaven vast en bepaalt de norm voor de centrale eindtoets. Daarnaast kan het CvE, *binnen* de door de minister vastgelegde kaders, regels geven van uitvoerende of technische aard. De toetsen die door het CvE worden vastgesteld, worden door stichting Cito ontwikkeld.

### Implementatie

Het wetsvoorstel *Toetsing in het primair onderwijs* is in 2011 nog niet aan de Tweede Kamer gezonden. Daarom werkte het CvE in 2011 op projectbasis aan de implementatie van deze nieuwe taak. Zodra de wet van kracht is, krijgt het CvE de uitvoering van de centrale eindtoets wettelijk bij het takenpakket gevoegd.

Voor een zorgvuldige implementatie van de centrale eindtoets werkt het CvE samen met alle betrokken stakeholders, zowel in het scholenveld als in de expertgemeenschap. Een mijlpaal in 2011 in dit implementatietraject was de samenstelling van de voorlopige toetswijzercommissies.

## 1.5 Referentiesets taal en rekenen

---

Het is belangrijk dat de eisen die worden gesteld aan de referentieniveaus taal en rekenen in de centrale toetsen en examens gelijk zijn; ongeacht het schooltype. Op deze manier kan een doorlopende leerlijn taal en rekenen 1F > 2F > 3F tussen de schooltypen worden gerealiseerd.

Om te beginnen zorgt het CvE ervoor dat de toetswijzers en syllabi voor de verschillende onderwijstypen op elkaar zijn afgestemd (zie ook §1.2 en §1.3). De volgende stap is de inhoudelijke afstemming van de toetsen en examens. In 2011 is daarvoor onder verantwoordelijkheid van het CvE een project gestart onder de naam 'Referentiesets taal en rekenen'. In 2013 moeten er zes referentiesets beschikbaar zijn: 1F taal, 2F taal, 3F taal, 1F rekenen, 2F rekenen, 3F rekenen.

Een referentieset bestaat uit meerdere opgaven die per referentieniveau het kennisdomein, zoals beschreven in de toetswijzers en syllabi, goed representeren. Het scholenveld –mbo, VO en PO – krijgt hiermee een concreet beeld van de wijze waarop de referentieniveaus worden getoetst. In de referentiesets zal tevens een prestatiestandaard worden bepaald, die het CvE kan hanteren bij toekomstige toetsen en examens. Cito voert het project uit en heeft een website gelanceerd: [www.referentiesets.nl](http://www.referentiesets.nl).

## 1.6 Diagnostische tussentijdse toets VO

---

In het actieplan VO *Beter presteren* beschrijft minister Van Bijsterveldt hoe zij in de onderbouw van het voortgezet onderwijs door middel van een tussentijdse peiling leerlingen wil helpen hun basisniveau in de zogenoemde kernvakken te versterken: 'Met een

landelijk genormeerde toets aan het einde van de onderbouw op de doorstroomrelevante vakken Nederlands, Engels en wiskunde/rekenen weten docenten en leerlingen precies wat er op dat moment in de leerloopbaan van leerlingen mag worden verwacht.'

De minister streeft naar wettelijke invoering van deze diagnostische tussentijdse toets in het schooljaar 2014/2015 en heeft het CvE gevraagd om in 2011 te starten met de ontwikkeling van deze toets.

De verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van de tussentijdse toets is een afgeleide van de verantwoordelijkheid die het CvE heeft voor de centrale examens in het VO en de verantwoordelijkheid die het CvE zal krijgen voor de centrale eindtoets PO. De opdracht is om vanuit een onafhankelijke deskundigheid toetsopgaven vast te stellen, de normering van de toets te bepalen en, binnen de kaders van de minister, regels van uitvoerende en technische aard te geven. Belangrijk daarbij is het diagnostische karakter van de toets. Leerlingen, leraren en scholen krijgen inzicht in hun prestaties en krijgen handreikingen voor verbetering.

Het CvE heeft een kwartiermaker aangesteld die in samenwerking met Cito, OCW en SLO een implementatieplan opstelt dat moet leiden tot de eerste landelijke afname in het schooljaar 2014/2015.

### Marja van Bijsterveldt-Vliegenthart, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap:

*'Om te zorgen voor een toets die voor alle leerlingen voldoet aan hoge kwaliteitscriteria en die informatie oplevert waarmee de leerprestaties van leerlingen landelijk vergeleken kunnen worden, zal deze toets worden ontwikkeld onder verantwoordelijkheid van het College voor Examens. De tussentijds te toetsen vakinhoud (tussendoelen) zal met nauwe betrokkenheid van (vak)docenten worden vastgesteld. Ik heb de SLO gevraagd mij hierover medio 2011 te adviseren. (...) Zodoende kan het College voor Examens vanaf dit jaar starten met de ontwikkeling van de tussentijdse toets.'*

*Bron: Actieplan Beter Presteren, 23 mei 2011*

## 1.7 Keurmerk beroepsgerichte programma's mbo

---

In het actieplan *Focus op Vakmanschap* van februari 2011 presenteerde het kabinet plannen om de kwaliteit van beroepsgerichte programma's in het mbo te versterken en te borgen. Naar aanleiding van dit actieplan heeft de minister het CvE gevraagd haar een voorstel te doen voor een landelijk kwaliteitskeurmerk voor de examinering van de beroepsgerichte onderdelen van mbo-opleidingen.

Het CvE heeft hiervoor een projectgroep ingesteld die onder andere op basis van een historische schets een analyse van alle mogelijkheden maakte en beleidsalternatieven formuleerde. De projectgroep constateerde onder meer dat monitoring door de Inspectie van het Onderwijs op de kwaliteit van ingekochte toetsen reeds gewenst effect sorteert. Het CvE adviseerde de minister, naar aanleiding van het advies van de projectgroep, af te zien van een apart keurmerk voor beroepsgerichte examens. Daarbij speelden tevens de enorme hoeveelheid te keuren producten, de financiële consequenties en de grote administratieve beheerslast een rol. In plaats daarvan adviseert het CvE het instellen van een keurmerk voor examencommissieleden én het stellen van scherpe

eisen aan de verantwoording door instellingen. Zonder terzake kundig personeel is een goede examinering niet goed denkbaar. De deskundigheid van het personeel betreft immers niet alleen de inhoud van de examens, maar ook de (vaak praktijkgerichte) afname ervan. In een brief aan de Tweede Kamer heeft de minister laten weten dit advies over te nemen.

**Marja van Bijsterveldt-Vliegenthart,  
minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap:**

*'Ik vind het een verstandig advies om te investeren in de deskundigheid van examenpersoneel. Daarom zal ik in 2012, in overleg met de mbo-sector, een traject inrichten voor scholing van examenfunctionarissen. Mijn inzet is erop gericht dat deze scholing leidt tot het opnemen van examenfunctionarissen in het register onderwijspersoneel. Ik ben namelijk van mening dat vaardigheid op het gebied van toetsontwikkeling en examens onderdeel moet zijn van de beroepscompetenties waarover onderwijsgevendend beschikken. Voor deze scholing zet ik extra geld in uit het regeerakkoord. (...) Ik wil overigens dat het geld niet alleen wordt gebruikt voor leden van examencommissies, maar juist ook voor toetsontwikkelaars en beoordelaars. Zij bevinden zich immers op de werkvloer van de mbo-instellingen, daar waar de meeste winst te halen valt.'*

Bron: Kamerbrief 345825, 28 november 2011, kwaliteit van het mbo-onderwijs

## 1.8 Civiele functies van diploma NT2 nemen toe

Voor alle deelnemers aan de staatsexamens Nederlands als tweede taal (NT2) geldt dat zij met het diploma willen of moeten aantonen dat ze zeer taalvaardig zijn in het Nederlands. Deelnemers aan het staatsexamen NT2 hebben zeer uiteenlopende redenen om aan het examen deel te nemen. Het gaat in de eerste plaats om grote groepen buitenlandse studenten die willen instromen in opleidingen van het hbo en de universiteiten, maar ook om aspirant-studenten voor het mbo. Het gaat verder om anderstalige volwassenen die al lang in Nederland wonen en hun maatschappelijke positie willen verbeteren of op zoek willen naar een betere baan. Daarnaast zijn er de kennismigranten en tijdelijke arbeidskrachten uit andere landen van Europa (zowel West- als Oost-Europa). Veel deelnemers zijn huwelijksmigranten die zich willen vestigen bij hun Nederlandse partners. Een andere groep wordt gevormd door migranten en familieleden die een vaste verblijfsvergunning of het Nederlanderschap willen aanvragen. Ook worden er nog veel verplichte en vrijwillige inburgeraars aangemeld door opleidingen en gemeenten.

Bij de commissie Staatsexamens NT2 van het CvE zijn signalen afgegeven dat er behoefte is aan een NT2-examen op het hogere niveau van het ERK (Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde talen): C1. De commissie is daarom verschillende veldraadplegingen gestart en zal in het begin van 2012 daarover een advies uitbrengen. Ook de VSNU en de HBO-raad worden geraadpleegd.

## 1.9 Wetswijzigingen staatsexamens VO

### Escalatieladder

In december 2011 heeft de Eerste Kamer de wetswijziging goedgekeurd die het mogelijk maakt om VO-scholen tijdelijk de bevoegdheid te ontnemen examens af te nemen. Deze bevoegdheid kan voor twee jaar worden ontnomen als de examenkwaliteit tekortschiet als gevolg van te grote verschillen tussen de gemiddelde cijfers voor de schoolexamens en de centrale examens. Deze maatregel, de zogenaamde escalatieladder, maakt onderdeel uit van een kwaliteitsslag op het gebied van de examens in het VO. Met ingang van het schooljaar 2014/2015 kan de minister op basis van een rapportage van de inspectie het College voor Examens inschakelen om staatsexamens af te nemen gedurende de opgelegde sanctieperiode.

### Staatsexamendiploma nu ook voor vmbo KB en BB

Ook is de Eerste Kamer in december 2011 akkoord gegaan met de mogelijkheid om ook in andere leerwegen dan alleen de theoretische leerweg een staatsexamendiploma vmbo te verkrijgen. Hierdoor kunnen kandidaten, onder strikte voorwaarden, ook voor de kaderberoepsgerichte leerweg (KB) en de basisberoepsgerichte leerweg (BB) een staatsexamendiploma behalen. Hiermee is met ingang van het schooljaar 2012/2013 het behalen van een staatsexamendiploma voor alle leerwegen binnen het vmbo mogelijk geworden.

### Motie Van Dijk/Van Dijk

In december 2010 zond het CvE een brief aan de minister naar aanleiding van de motie Van Dijk/Van Dijk. Het CvE had onderzocht of correcte spelling en grammatica kunnen meetellen in de beoordeling van elk centraal examen. In 2011 heeft de minister aan de Tweede Kamer gemeld dat zij de lijn van het CvE-advies heeft overgenomen:

*'Uit het onderzoek van het CvE blijkt dat aan het voorstel van de Kamerleden Van Dijk en Van Dijk grote nadelen kleven. De organisatie van centrale examens komt onder druk te staan, de complexiteit van de centrale examinering neemt toe en de betrouwbaarheid en validiteit van de examens nemen af. Ook blijkt dat de vakcommissieleden het meetellen van spelling en grammatica bij ieder centraal examenonderdeel vanuit hun deskundigheid ontraden. Dit beeld wordt ondersteund door een raadpleging onder een ledenpanel van de VO-raad (...). Op grond van het bovenstaande zie ik ervan af om spelling en grammatica in alle centrale examens te laten meewegen.'*

Bron: Brief van de minister aan de Tweede Kamer van 7 juni 2011

'Voortgangsrapportage implementatie referentiekader taal en rekenen'



**Yvonne Moerman**  
oud-bestuurder Koning Willem I College

**Rietje van Dam**  
hoogleraar Duurzame ontwikkeling en  
onderwijsvernieuwing, Universiteit Leiden

**Intermezzo:** Tweegesprek collegeleden

## ‘Wij zijn dienstverlener ten behoeve van het onderwijs’

Tweegesprek met mevrouw prof. dr. M.C.E. (Rietje) van Dam-Mieras en mevrouw Y. (Yvonne) Moerman-van Heel, allebei lid van het College voor Examens. Rietje van Dam was al lid van de CEVO, een van de voorgangers van het CvE. Yvonne Moerman is lid van het College sinds de vorming van het College voor Examens eind 2009.

*Wat zijn de taken en verantwoordelijkheden van het College?*

**Moerman:** ‘Het is onze verantwoordelijkheid om de vanuit de overheid opgelegde taak rond centrale examens zo goed mogelijk te vervullen. Dan gaat het zowel om de inhoud van de examens, de uitvoering en de nazorg. Er moeten goede examens komen, waarover geen klachten komen.’

**Van Dam:** ‘Als College moeten wij de kwaliteit van de examens waarborgen. Eenvoudig gezegd betekent dit dat leerlingen eerlijk en goed beoordeeld worden volgens de eisen van de opleiding. Dat lijkt simpeler dan het is, want het gaat niet alleen om het eindproduct, ook het proces om tot dat product te komen hoort daarbij. De maatschappij moet op de kwaliteit van centrale examens kunnen vertrouwen.’

*Het CvE is sinds eind 2009 een zelfstandig bestuursorgaan. Wat merkt u daarvan als College?*

**Van Dam:** ‘Een zelfstandig bestuursorgaan staat wat meer op afstand; omdat je geen onderdeel bent van het departement kun je met meer autonomie opereren. Maar de minister blijft eindverantwoordelijk voor wat het College doet.’

**Moerman:** ‘Ik voel wel dat er nu anders naar ons gekeken wordt, onze zichtbaarheid richting scholen is groter. Dat is goed, tenslotte zijn we een dienstverlener ten behoeve van het onderwijs.’

**Van Dam:** ‘Het College voor Examens staat voor het borgen van de kwaliteit van toetsing en examinering, strikt genomen gaat het dus om de uitvoering maar via de examens kijken we ook naar het onderwijsbeleid. Je kunt centrale examinering niet los zien van het grotere geheel en van ons wordt wel verwacht dat wij daarover ook nadenken en adviseren. Maar daar ligt wel een spanningsveld, denk bijvoorbeeld aan de discussie over accountants in hun rol als adviseur. De accountant en de adviseur horen gescheiden te zijn.’

*Wat zijn de veranderingen in de taken en verantwoordelijkheden van het College?*

**Van Dam:** ‘Er zijn nieuwe zaken bijgekomen, sinds de oprichting van het CvE in 2009. We begonnen met een beperktere taak, namelijk de verantwoordelijkheid voor de centrale examens en staatsexamens in het voortgezet onderwijs en voor de staatsexamens Nederlands als tweede taal. Dat is uitgebreid met de introductie van de centraal ontwikkelde examens rekenen en taal in het mbo. Die examens worden stapsgewijs ingevoerd, de afgelopen jaren hebben we dat in gang gezet en vanaf het schooljaar 2013-2014 is de afname van deze examens verplicht voor alle studenten in mbo-4. Ook bereiden we de introductie van een verplichte eindtoets in het basisonderwijs voor en van tussentijdse toetsen in het voortgezet onderwijs.’

**Moerman:** ‘Onze oorspronkelijke nauw afgebakende taak vloeit min of meer over in medeverantwoordelijkheid bij de beleidsvoorbereiding.’

**Van Dam:** ‘Dat is ook logisch. Het onderwijs verandert

Yvonne Moerman

## ‘De focus moet altijd gericht zijn op de leerlingen die een examen gaan doen.’

en evalueert, dat betekent dat ook toetsing en examinering moeten evalueren. Je zit in een continu veranderend proces.’

**Moerman:** ‘Bovendien vragen nieuwe vormen van onderwijs nieuwe vormen van toetsen, misschien zelfs wel van de hele methodiek van toetsing. Het College heeft het aangedurfd discussies die breed leven in de maatschappij op te pakken, ook al is het veel gemakkelijker om gewoon een exameninstituut te zijn.’

**Van Dam:** ‘Maar het College is niet de initiator van beleid. We hebben wel een volgende rol.’

*Zoals bij de advisering door het College over een keurmerk voor mbo-examens?*

**Van Dam:** ‘Ja, dat is een goed voorbeeld. Minister Van Bijsterveldt had het beleidsvoornemen om een kwaliteitskeurmerk voor examentoetsen in het mbo te ontwikkelen. Op verzoek van de minister heeft het College toen een studie laten doen naar de vraag of een keurmerk dé oplossing is voor het realiseren van een verbeterde kwaliteit van de examinering. Na onderzoek en raadpleging van het veld hebben wij uiteindelijk geadviseerd om onder andere af te zien van zo’n keurmerk.’ (zie pagina 19, red.)

**Moerman:** ‘Je moet de roep om meer en meer kwaliteitssystemen rond examinering kritisch blijven volgen. We leven in een tijd van argwaan en controle, alles moet vastgelegd worden in regels en systemen. Achter de tekentafel worden de mooiste systemen ontworpen, maar de betaalbaarheid, toetsbaarheid, beheersbaarheid enz. mogen nooit uit het oog verloren worden. Als het niets uitmaakt en het alleen maar meer geld kost, moet je het niet doen.’

*De rol van centrale toetsing en examinering in het onderwijs neemt toe. Kunt u iets meer vertellen over deze ontwikkeling?*

**Moerman:** ‘Docenten ervaren centrale examinering en toetsing over het algemeen als een ijkpunt waar ze naartoe kunnen werken, dat geeft ze houvast. Dat merken we ook weer bij de invoering van de centrale examens voor taal en rekenen in het mbo, vanuit de docenten ondervindt dat nauwelijks weerstand. En ja, waar komt zo’n vraag naar meer centrale toetsing vandaan? Die vraag stond ineens in het middelpunt van het maatschappelijk debat. Centrale toetsing verschaft een bepaalde rust en zekerheid en dat willen we in de huidige maatschappij. Dat zie je in alle sectoren.’

**Van Dam:** ‘Centrale examinering levert een landelijke standaard op en dat is heel belangrijk. Het levert een diploma op dat een erkende waarde heeft. Bovendien heb je een benchmark, je kunt scholen vergelijken en ook meten hoe eerlijk schoolonderzoeken worden beoordeeld. Het College levert die formele standaard en heeft dus ook een reputatie hoog te houden, namelijk de reputatie van de overheid op het gebied van de kwaliteit van onderwijs.’

**Moerman:** ‘Want de overheid is verantwoordelijk voor het algemeen kennisniveau van leerlingen tot achttien jaar. Voor een gezonde arbeidsmarkt, internationale concurrentiekracht en een maatschappelijk goed functionerend Nederland is zij gebaat bij een stabiele opbouw van dat kennisniveau. Onder andere als gevolg van de uitkomsten van het internationale, vergelijkende PISA-onderzoek naar het niveau van wiskunde en taal, komt het aanleren en toetsen van de kernvakken taal, rekenen en Engels weer centraal te staan. Dat zijn basisvaardigheden waar iedereen

Rietje van Dam

## ‘De maatschappij moet op de kwaliteit van centrale examens kunnen vertrouwen.’

over behoort te beschikken. Er gaat heel veel belastinggeld naar het onderwijs, dus het is logisch dat de overheid daar ook wat voor terugvraagt.’

*Maar kwaliteit in het onderwijs is toch van meer factoren afhankelijk dan alleen examinering?*

**Moerman:** ‘Absoluut, maar centrale examinering is nu eenmaal onze verantwoordelijkheid. En daarin zitten al voldoende valkuilen.’

**Van Dam:** ‘Als je wilt gaan toetsen op rekenen en taal, moet je uiteraard docenten hebben die zelf goed kunnen spellen en rekenen, en dat schijnt niet altijd het geval te zijn.’

**Moerman:** ‘Onze maatschappij wordt steeds taliger. Kinderen technisch goed leren lezen lukt in de meeste gevallen nog wel, maar dat betekent niet dat ze ook altijd begrijpen wat ze lezen. Als docent moet je daar wel wat voor doen.’

**Van Dam:** ‘Bij de centrale toetsing voor rekenen en taal bestaat het gevaar dat leerlingen met behulp van een trukendoos die toetsen voldoende kunnen maken, terwijl het fundament ontbreekt. En als dat gebeurt, dan toets je toch de verkeerde dingen. Je moet toetsen wat ertoe doet, wat het verschil maakt, anders creëer je alleen een schijnzekerheid.’

**Moerman:** ‘Dat is een van de belangrijkste en lastigste aspecten van centrale toetsing. Je kunt je houden aan alle met behulp van ISO en kwaliteitszorgsystemen opgestelde procedures en toch nog een slecht product maken. Wat voor systeem je ook ontwerpt, er is altijd een manier te vinden om het te omzeilen. Er zijn nu eenmaal geen onfeilbare systemen, ‘t blijft mensenwerk. Daarom is het zo belangrijk dat de focus altijd

gericht blijft op de leerlingen die een examen gaan doen. Die werkelijkheid mag je nooit uit het oog verliezen.’

*Wat wil het College in 2012 bereiken?*

**Van Dam:** ‘De afgelopen twee jaar zijn er nogal wat omvangrijke projecten in gang gezet, en in 2012 zullen we die zaken verder moeten brengen. Ik noemde al de centrale examens taal en rekenen in het mbo. Dit schooljaar wordt er nog geoefend, maar in 2013-2014 is het menens en zijn de centraal ontwikkelde examens verplicht.’

**Moerman:** ‘Ook de digitalisering van de examens is zo’n megaprogramma waar veel voor geregeld moet worden op het punt van beveiliging, uitvoering etc. Pas als de digitalisering van centrale examens geslaagd is, kun je werk gaan maken van de verdere flexibilisering van het afnemen van centrale examens. Iedereen kent wel drama’s op het gebied van digitalisering en ik voel dit dan ook als een grote verantwoordelijkheid.’

**Van Dam:** ‘Ja, een verantwoordelijkheid ten opzichte van het onderwijs én ook ten opzichte van de overheid. Als College hebben we nu een goede reputatie en die willen we vasthouden en verbreden. Dat we geprezen worden is vleidend, maar we moeten er wel voor waken dat er zoveel taken bijkomen dat we onze reputatie niet meer kunnen waarmaken.’

## 2 Regievoerder tussen overheid, examenpartijen en scholenveld

### 2.1 Inleiding

---

De wettelijke taak van het CvE is zorgen voor goede examens en zorg dragen voor een goed verloop van die examens. Bij de examens die direct onder verantwoordelijkheid van het CvE worden afgenomen is die zorg rechtstreeks, zoals bij de staatsexamens VO en NT2. De zorg is indirect en faciliterend bij die examens waarbij de afnameverantwoordelijkheid bij scholen ligt, zoals bij de centrale examens VO. Voor het uitvoeren van deze taken schakelt het CvE anderen in: DUO, Cito, SLO en Bureau ICE. Cito en DUO hebben daarbij eigen wettelijke taken ten aanzien van de centrale examens VO, respectievelijk het vervaardigen en het distribueren van de examens.

Met de Inspectie van het Onderwijs heeft het CvE een dubbele relatie: enerzijds is de inspectie ketenpartner tijdens de examenperioden in het VO, anderzijds is het CvE onderworpen aan het toezicht van diezelfde inspectie. Daarnaast onderhoudt het CvE relaties met onder meer sectorraden, koepelorganisaties van leraren en leerlingen en andere relevante maatschappelijke instituties.

In dit hoofdstuk worden de bijzondere aandachtspunten uit 2011 wat betreft de uitvoering van de reguliere (wettelijke) taken belicht. In de donker gekleurde intermezzo's vindt u de reguliere werkzaamheden van het CvE uitgedrukt in cijfers en schema's.

### 2.2 Centrale examens VO

---

#### Distributieperikelen centrale examenperiode 2011

Het jaar 2011 was voor de centrale examens in het voortgezet onderwijs vakinhoudelijk gezien een goed examenjaar. Wel waren er logistieke perikelen die veel aandacht vroegen. Deze problemen zijn terug te voeren op het feit dat DUO in 2011, na een verplichte Europese aanbesteding in 2010, voor het eerst werkte met een nieuwe drukker en een nieuwe distributeur. Dit leverde problemen op bij het afleveren van de examenpakketten op scholen en met het sorteringsproces van de examenpakketten.

Het CvE heeft als regisseur van de examenketen ten tijde van de incidenten in overleg met de ketenpartners besloten tot de hieronder genoemde maatregelen en de bekendmaking daarvan aan scholen. Tevens heeft het CvE, namens alle ketenpartners, naar de scholen zijn waardering uitgesproken voor hun zorgvuldige omgang met de logistieke onvolkomenheden van 2011.

#### Aflevering examenpakketten op scholen

Bij het CvE kwam tijdens de distributie van de eerste pakketten met centrale examens op scholen door de nieuwe distributeur twee keer de melding binnen over het negeren van de afgesproken procedures bij aflevering. Daarmee kan een kans op schending van de geheimhouding ontstaan. Na overleg met het CvE trof DUO onmiddellijk maatregelen om te kunnen garanderen dat alle andere examenpakketten op de juiste manier bij de scholen werden afgeleverd.

Vanaf 2012 is de procedure van aflevering aangescherpt. De chauffeurs van de distributeur mogen de dozen met centrale examens alleen overdragen aan bij DUO bekende en geautoriseerde personen.

#### Sorteerproblemen

Ook bleek dat in het eerste tijdvak een aantal examenpakketten onjuist was samengesteld. Door een fout in de sorteeremachine van de drukker zat in enkele pakketten een exemplaar van een examen bestemd voor de dag erna.

Het CvE heeft als reactie hierop de examensecretarissen van de scholen verzocht om de pakketten kort voor de aanvang van de zitting te openen en de inhoud te controleren, met inachtneming van de geheimhoudingsprocedures. De scholen die vervolgens onvolkomenheden in de examenpakketten tegenkwamen, zijn hier op uiterst verantwoorde wijze mee omgegaan. Dit heeft ertoe bijgedragen dat slechts één examen moest worden vervangen.

De drukker heeft de oorzaak van de fouten met de sorteeremachine kunnen vaststellen en heeft concrete maatregelen getroffen om deze fouten in de toekomst te voorkomen.

#### Noodscenario examens

Sinds een aantal jaren is er een *noodscenario examens*, dat in werking treedt bij een calamiteit tijdens de centrale examenperiode. De ketenpartners hebben dit noodscenario opgesteld. Het noodscenario wordt elk jaar tegen het licht gehouden en aangepast aan de actualiteit. In 2011 is het noodscenario ingezet nadat door de distributieperikelen mogelijk schending van geheimhouding van examens was opgetreden.

#### Caribisch Nederland

Aruba en de Nederlandse Antillen voerden tot de staatkundige herziening van 10 oktober 2010 een eigen onderwijsbeleid met aandacht voor afstemming op het Nederlandse onderwijs. Sinds 10 oktober 2010 is deze situatie gewijzigd.

Curaçao en Sint Maarten voeren net als Aruba elk een eigen onderwijsbeleid met afstemming op het Nederlandse onderwijs; Saba, Sint Eustatius en Bonaire zijn onderdeel van Nederland geworden. Dit betekent dat het onderwijsbeleid voor deze laatste drie eilanden in Nederland wordt bepaald en dat betekent dat ook de centrale examens daar onder verantwoordelijkheid van het CvE vallen. Met Saba is afgesproken dat het zijn eigen Engelstalige eindexamens mag behouden. Voor Bonaire en Sint Eustatius geldt een overgangsregeling.

Aruba, Curaçao en Sint Maarten voeren sinds oktober 2010 een eigen onderwijsbeleid. Voor het CvE betekent dit dat overlegd moet worden met de examenbureaus van deze eilanden. Daarbij is de ruimte voor eigen onderwijsbeleid met name voor Sint Maarten nieuw. Voortvarend is daar een examenbureau ingesteld dat ook van groot nut is bij praktische zaken op met name Sint Eustatius.

Het CvE realiseert zich door de contacten met de scholen in Caribisch Nederland dat bij alle veranderingen die de staatkundige herziening met zich meebrengt, van de scholen tegelijkertijd een grote kwaliteitsslag wordt verwacht. Dankzij zorgvuldige overgangsmaatregelen, goede monitoring, goed contact tussen het CvE, OCW, de inspectie en de examenbureaus van Curaçao, Aruba en Sint Maarten wordt geborgd dat de condities voor de kwaliteitsslag ook bij de centrale examinering redelijk en fair zijn.

### Project meerdere examenmomenten

In januari en augustus 2011 zijn er voor het laatst centrale examens afgenomen in het kader van het Project meerdere examenmomenten (PME). In dit project hadden leerlingen van een tiental pilotscholen de gelegenheid om op enkele momenten per jaar centraal examen af te leggen.

Na zorgvuldige analyse bleken op dit moment, bij de huidige opzet van papieren centrale examens, de baten niet op te wegen tegen de hoge kosten. Daarom is het project door OCW beëindigd. Met het project heeft het CvE veel ervaring opgedaan in het normeren van examens waarbij de samenstelling van de groep kandidaten sterk kan wisselen, en daarmee ook de gemiddelde vaardigheid van de groep.

### Herziening beroepsgerichte programma's

De minister heeft in de beleidsbrief *Op weg naar een toekomstbestendig vmbo* (april 2011) een vereenvoudiging en actualisering van de beroepsgerichte programma's in het vmbo aangekondigd. Het ministerie van OCW heeft vervolgens een opdracht geformuleerd voor het project *Vernieuwing beroepsgerichte programma's in het vmbo* (sectoren economie, zorg & welzijn en techniek). In de projectorganisatie, die geleid wordt door SLO en de SPV (Stichting Platforms VMBO) participeren vele stakeholders, waaronder het CvE. Het traject moet nieuwe examenprogramma's, syllabi (ten behoeve van nieuwe cspe's) en handreikingen (voor het schoolexamen) opleveren. Hoeveel nieuwe examenprogramma's en hoeveel cspe's er straks zullen zijn, hangt af van het traject.

## 2.3 Staatsexamens VO

---

### Toename aantal staatsexamens VO

Voor 2012 hebben zich 3.200 reguliere VO-kandidaten aangemeld en 2.750 vso-kandidaten. Ten opzichte van 2011 is dit een groei van twaalf respectievelijk twintig procent. Dit betekent dat er in 2012 meer examens zullen worden afgenomen. Om deze reden en vanwege het natuurlijk verloop van examinatoren is er in 2011 actief een aanzienlijke groep nieuwe examinatoren geworven. Deze werving wordt begin 2012 voortgezet.

### Communicatie staatsexamens VO

#### *Digitale nieuwsbrief staatsexamens VO*

Het staatsexamenseizoen loopt van mei tot en met oktober. Er zijn in deze periode zo'n 1.500 betrokkenen actief om de afname van de staatsexamens in goede banen te leiden, onder wie examinatoren, voorzitters, secretarissen en toezichthouders. Om deze groep functionarissen gedurende het gehele jaar geboeid en gebonden te houden, is in september 2011 voor de eerste keer een digitale nieuwsbrief verzonden. In deze nieuwsbrief worden de examenbetrokkenen op de hoogte gehouden van nieuws, veranderingen, vacatures en bijeenkomsten. De nieuwsbrief verschijnt drie à vier keer per jaar.

#### *Algemene brochure Staatsexamens VO*

Het blijkt dat de staatsexamens VO als begrip bekendheid genieten, maar dat de kennis over de inhoud van de staatsexamens vaak ontbreekt. Daarom is er in 2011 een kleurrijke brochure uitgebracht waarin beknopt informatie wordt gegeven over de staatsexamens VO. Doelgroepen van deze brochure zijn scholen, individuele kandidaten en (potentiële) nieuwe examinatoren.

### Staatsexamenlocatie VO op Bonaire

Op Bonaire, Caribisch Nederland, is in 2011 een staatsexamenlocatie ingericht. In 2012 zal daar de eerste lichting van naar schatting zestig kandidaten staatsexamens afleggen. De ruim veertig examinatoren zijn geworven in Nederland en op Bonaire.

## 2.4 Staatsexamens NT2

---

### Maatregelen in het licht van toegenomen aanmeldingen

De deelname aan de staatsexamens NT2 is in de afgelopen anderhalf jaar verdubbeld. Nog steeds komen er heel veel aanmeldingen binnen. Het CvE en DUO hebben in 2011 verschillende maatregelen getroffen om de druk op de examenlocaties te verminderen. Ten eerste zijn de examenlocaties uitgebreid, waardoor er duizenden kandidaten meer geplaatst kunnen worden. Zo is op de examenlocatie Amsterdam de bestaande zaal uitgebreid en heeft er een verbouwing plaatsgevonden. In Utrecht en Eindhoven zijn extra examenplekken gecreëerd en er is een nieuwe vestiging in Rijswijk gereed gekomen. Het ministerie van BZK draagt bij aan de kosten van deze uitbreidingen. Daarnaast zijn er veel extra openstellingen op vrijdagen ingeroosterd en zijn er extra examenweken in de zomer en voor de kerst aan het rooster toegevoegd. Ten derde is de voorlichting aan gemeenten en opleidingen uitgebreid en geïntensiveerd; goed voorbereide kandidaten betekent minder herkansingen. Ook dat kan de druk verminderen.

Ten slotte is in 2011 door DUO gekeken naar mogelijkheden voor snelle automatische betaling van examengeld. Daarmee zou de no-show kunnen worden opgevangen; het gebeurt dat 10 tot 15 procent van de aangemelde kandidaten niet verschijnt, waarvan op het laatste moment is gebleken dat ze hun inschrijving niet betaald hebben. Deze examenplekken zouden aan anderen kunnen worden aangeboden, op voorwaarde dat zij direct hun inschrijfgeld betalen.

### Nieuwe aanbesteding ontwikkeling opgaven NT2-examens

Eind 2011 liepen de dienstverleningsovereenkomsten met Bureau ICE en Cito af. Er heeft daarom een aanbesteding plaatsgevonden, gericht op de constructie, beoordeling en uitslagbepaling van de staatsexamens NT2. De aanbesteding is uitgevoerd door het CvE in nauwe samenwerking met de afdeling Concernondersteuning van het departement. De beide instituten die op dit moment de examenopgaven ontwikkelen (Bureau ICE en Cito) hebben een passend aanbod gedaan en hebben de aanbesteding gewonnen. Met deze instellingen is een nieuwe dienstverleningsovereenkomst getekend. De minister heeft het CvE daartoe gemachtigd. De looptijd van de nieuwe overeenkomst is twee jaar met een verlengingsmogelijkheid van nog eens twee jaar.

## 2.5 Digitale examens en nieuwe examensoftware

---

### Digitale examinering in het VO

Dit jaar namen ongeveer 1.000 schoollocaties in het voortgezet onderwijs één of meer centrale examens af waarbij de computer een rol speelde. Op circa 700 van deze locaties hebben leerlingen één of meer examens afgelegd als CBT-examen (computer based test) in ExamenTester. Dit is een examen waarbij de leerlingen de vragen op het scherm zien

en de antwoorden via de computer geven. Ook de correctie vindt op de computer plaats. Op 300 scholen werd de computer ingezet voor een compex- of kunstexamen. Dit is een papieren examen waarbij de computer bij een aantal vragen als hulpmiddel wordt gebruikt. Het streven is om ook deze examens in de toekomst als CBT-examen aan te bieden, zodat uiteindelijk alle digitale centrale examens met dezelfde examensoftware worden afgenomen. Uit enquêtes onder docenten en leerlingen blijkt dat zij tevreden zijn over de inhoud van de digitale centrale examens in 2011.

#### *Logistiek en techniek voorafgaand aan afname*

De organisatie voorafgaand aan de digitale centrale examens (CBT en niet-CBT) is dit jaar goed verlopen. De systeemcheck, waarbij de belastbaarheid van het netwerk en de werking van ExamenTester wordt getest, is op bijna alle scholen tijdig uitgevoerd én met een positief resultaat afgesloten. Ook tijdens de zogenoemde ‘proef op de som’, het oefenen van leerlingen met de digitale examens, zijn weinig problemen gemeld.

#### *Afname en correctie*

Hoewel de logistiek en de techniek vooraf weinig problemen opleverden, zijn de daadwerkelijke afnames van de CBT-examens onrustiger verlopen dan in eerdere examenjaren. Zo werden op veel scholen kandidaten tijdens een afname verrast door het afbreken van ExamenTester. Hoewel het examen meestal eenvoudig herstart kon worden met behoud van eerder gegeven antwoorden, blijft een onderbreking voor de kandidaten uiterst storend. Desondanks bleek, uit de enquête gehouden onder examensecretarissen van scholen waar KB flexibel en digitaal werd afgenomen, dat 96 procent van de scholen nog steeds liever het digitale examen afneemt dan het papieren examen.

In het examenjaar 2012 wordt gewerkt met een aangepaste versie van ExamenTester waarin zoveel mogelijk problemen zijn opgelost.

#### *Nieuwe examensoftware*

In opdracht van de minister van OCW is in 2011 het project *Nieuwe computerexamensoftware* door het CvE gestart. In dit project werken het CvE, DUO, Cito en Bureau ICE samen. Cito en Bureau ICE leveren de inhoud van de examens aan en DUO bouwt de logistieke componenten. De afname- en correctiecomponenten worden gebouwd door Dutchworks, het bedrijf dat via een Europese aanbesteding is uitgekozen.

Het is de bedoeling dat – na een overgangperiode – alle instellingen in het VO en in het mbo vanaf het schooljaar 2015/2016 de digitale centrale examens en de rekentoets VO en de digitale centraal ontwikkelde examens mbo, met dit nieuwe systeem afnemen.

De bouw van de eerste versie is in gang gezet in het najaar van 2011. Tijdens de ontwikkeling wordt regelmatig overlegd met een klankbordgroep die bestaat uit vertegenwoordigers van de verschillende sectoren waar het systeem ingezet gaat worden.

Het nieuwe systeem zal een aantal voordelen hebben boven het huidige systeem ExamenTester. Zo ondersteunt het zowel *online* als *offline* afname op meerdere platforms (Windows, Mac, Linux). Ook is de verwachting dat de installatielast zal afnemen door onder andere een meer centrale manier van installeren en door het automatisch downloaden van examenbestanden. Ten slotte zal het beheren van grote groepen kandidaten bij het plannen van een afname naar verwachting eenvoudiger worden.

## 3 Kwaliteitsontwikkeling en kwaliteitsborging

### 3.1 Inleiding

Kwaliteit van zowel processen als producten staat bij het CvE centraal. Het CvE is een organisatie die de kwaliteit van examens moet waarborgen en er als regievoerder onder meer voor in moet staan dat andere partners kwaliteit leveren. Het CvE moet daarom ook zelf kunnen aantonen dat de kwaliteit van onderliggende werkprocessen op orde is. Vandaar dat er in 2011 hard is gewerkt aan verdere ontwikkeling van een systeem voor kwaliteitszorg. De beide staatsexamens (NT2 en VO) zijn bezig om hun werkwijzen te evalueren en zo nodig verdere kwaliteitsverbetering te realiseren. In dit hoofdstuk staan de activiteiten om kwaliteit zichtbaar te verankeren centraal.

### 3.2 Kwaliteitszorgsysteem

Een systeem voor kwaliteitszorg stelt het CvE in staat nog meer samenhang te creëren en sectoroverstijgende regie te voeren door de primaire en de belangrijkste ondersteunende processen van het CvE systematisch te monitoren en te borgen. Deze kernprocessen worden in een plan-do-check-act-format (PDCA) en volgens het INK-model verwoord. De A3-methodiek van TNO Management Consult is hierbij behulpzaam. Een belangrijk uitvloeisel van het kwaliteitszorgsysteem is een plan- & controlcyclus waarmee ook verantwoording kan worden afgelegd over de resultaten van het CvE. Het kwaliteitsbeleid van het CvE zal in 2012 voor het eerst integraal operationeel zijn.

#### *Kwaliteitsconferentie*

Op 11 en 12 april 2011 organiseerde het bureau van het CvE een interne kwaliteitsconferentie met als doel het generieke INK-managementmodel af te stemmen op de kwaliteitszorgbehoefte van het CvE. In dit model is onder andere aandacht voor waardering van de omgeving en het personeel. Tijdens de conferentie zijn de succesfactoren van het kwaliteitszorgsysteem geformuleerd en zijn verschillende beleidsthema's van het CvE gewogen en geprioriteerd. De kwaliteitsconferentie werd inhoudelijk en organisatorisch begeleid door Hobéon Management Consult.

#### *Toezicht inspectie*

Het jaar 2011 was het eerste toezichtsjaar voor de inspectie om het functioneren van het CvE te beoordelen. Dit heeft geleid tot een rapportage over het jaar 2010 waarin de inspectie het CvE op alle onderzochte aspecten positief beoordeelt.



### 3.3 Convenant procesketen landelijke examens/toetsen

---

Het kwaliteitszorgsysteem van het CvE zorgt voor kwaliteitsborging en is tevens inzetbaar als instrument voor het afleggen van verantwoording over de werkprocessen en de resultaten van het CvE. Voor aanzienlijke onderdelen van die werkprocessen werkt het CvE samen met ketenpartners. Het CvE voert de regie over deze ketensamenwerking. Om in te kunnen staan voor de kwaliteit van die onderdelen waarvoor de verantwoordelijkheid wordt gedragen door ketenpartners, sluit het CvE een convenant met zijn ketenpartners. Het convenant heeft tevens tot doel om de ketensamenwerking tussen partijen te borgen.

In het convenant leggen het CvE, DUO en Cito – met medeweten en ondersteuning van OCW – een samenstel van schriftelijke afspraken vast. Deze afspraken hebben betrekking op de uitvoering van de wettelijke taken van het CvE en op de samenhang tussen deze taken en de taken van de ketenpartners in de productieketen. Tevens vormt het convenant de basis voor operationele afspraken, de zogenoemde ketenprocesafspraken. Dit zijn afspraken per ketenproduct per ketenpartner.

In 2011 zijn de eerste voorbereidingen getroffen voor het opstellen van het convenant. Dit zal in 2012 met alle partijen worden vastgesteld.

### 3.4 Communicatiebeleid

---

In 2011 is het *Beleidsplan communicatie* van het CvE opgeleverd. Dit beleidsplan dient een tweeledig doel. Enerzijds geeft het aan hoe het communicatiebeleid vorm en mede sturing geeft aan de missie en doelen van de organisatie. Anderzijds structureert en verbindt dit beleidsplan de reeds bestaande communicatiekanalen, -plannen en -middelen binnen het CvE. De keuze om iets te communiceren en hoe iets vervolgens te communiceren wordt beoordeeld aan de hand van de communicatiewaarden van het CvE: Betrouwbaar, Open en Bescheiden (BOB). Ook het persvoorlichtingsbeleid is hier een uitvloeisel van. Dit is erop gericht om zo transparant mogelijk te communiceren over de operationele keuzes die het CvE maakt.

De communicatie-activiteiten zijn niet alleen ondersteunend aan de reguliere taken, ook veel projectmatig gestuurde activiteiten binnen het CvE komen in een fase waarin communicatie een belangrijke factor wordt. Hiervoor zijn binnen de contouren van het algemene beleidsplan communicatie communicatiestrategieën uitgedacht, bijhorende communicatieplannen geschreven en stappen gezet in de uitvoering van de plannen.

### 3.5 Kwaliteit mondelinge college-examens staatsexamens VO

---

In de zomer van 2011 zijn de mondelinge college-examens van de staatsexamens VO nader beschouwd. Doel hiervan was om inzichtelijk te krijgen waar de kwaliteit van deze examens (objectiviteit, validiteit, transparantie) ligt en waar verbeteringen noodzakelijk zijn. Er heeft een documentenstudie plaatsgevonden, examenbetrokkenen zijn geïnterviewd en mondelinge examens zijn geobserveerd. Er werd gekeken naar vijf criteria: de deskundigheid van examenbetrokkenen, de gehanteerde methoden en instrumenten, de procedures, de organisatie en de overkoepelende kwaliteitsborging.

Uit deze analyse kwam een aantal positieve elementen naar voren, zoals de uitvoering van de mondelinge college-examens, de betrokkenheid en de deskundigheid van examinatoren en de sfeer bij de staatsexamens. Wat betreft toetstechniek en het documenteren van procedures, instrumenten en processen kunnen verbeteringen worden aangebracht. Daarom zijn er concrete handvatten geformuleerd om gefaseerd in de komende jaren belangrijke verbeterlagen te maken. Een aantal stappen hiertoe is in 2011 gezet. Zo is er een training ontwikkeld voor het mondeling afnemen van examens. De vijftig nieuw aangestelde examinatoren hebben als eerste groep deze training gevolgd. Ook heeft een masterstudent onderwijskunde van de Universiteit Utrecht, in samenspraak met het veld, een bruikbaar competentieprofiel voor examinatoren opgesteld.

### 3.6 Kwaliteitstraject staatsexamens NT2

---

#### Monitoring slagingspercentages

De slagingspercentages bij Programma I dalen. De indruk bestaat dat veel kandidaten niet goed op de hoogte zijn van het niveau en ook komt het veel voor dat kandidaten die er nog niet aan toe zijn, toch voor het examen worden aangemeld vanwege de subsidieafspraken tussen gemeenten en opleidingen enerzijds en gemeenten en het rijk anderzijds. Er is daarom veel extra inspanning verricht om opleidingen en instanties die betrokken zijn bij de inburgering en naturalisatie nog beter voor te lichten. Zo is voorlichting via vakbladen en websites geïntensiveerd en is er op de website van het staatsexamen NT2 extra oefenmateriaal geplaatst. Een grote educatieve uitgever heeft in 2011 een cursus- en oefenboek op de markt gebracht dat in een grote behoefte voorziet. Ook wordt op de aanmeldpagina van DUO naar de website met voorbeeldexamens verwezen opdat aspirant-kandidaten van tevoren kunnen uitvinden of ze wel het vereiste niveau hebben. DUO is gevraagd per kwartaal de slagingspercentages te monitoren. Ook per locatie, zodat er gericht actie kan worden ondernomen. Dit heeft bij voorbeeld geleid tot extra voorlichtingsbijeenkomsten voor docenten en opleidingen in Amsterdam.

#### Kwaliteitstraject DUO Examenleiders NT2

In het jaar 2011 heeft DUO in opdracht van het CvE het kwaliteitstraject *Examenleiders NT2* ingezet. Hiervoor is een handleiding voor examenleiders ontwikkeld en geïmplementeerd. Dit handboek wordt gebruikt voor het inwerken van nieuw personeel. Ook zijn er trainingen gegeven aan examenleiders, locatieleiders en toezichthouders en zijn er assessments voor examenleiders ingesteld. Alle examenleiders moeten beschikken over een positieve praktijkbeoordeling.

### 3.7 Kwaliteitsslag administratieve processen

---

In opdracht van het CvE zijn talrijke commissies actief onder meer om de vele examens vast te stellen. De leden van deze commissies hebben recht op vergoeding van uren en reiskosten. De berekening, declaratie en uitbetaling daarvan is in 2011 geautomatiseerd met als basisgedachte zowel de commissieleden als het CvE zoveel mogelijk werk uit handen te nemen. Dit systeem is gekoppeld aan de boekhouding van het ministerie van OCW, waardoor de betalingen sneller kunnen plaatsvinden. Tevens wordt het nieuwe systeem gebruikt voor de postregistratie, waardoor de correspondentie tijd- en plaats-onafhankelijk geraadpleegd kan worden en het kopieervolume beperkt wordt.





## Feiten en cijfers 2011

## Centrale examens VO

Het CvE stelt, voor wat betreft de centrale examens voor het VO, middels de syllabi de examenstof vast. Tevens geeft het de opdracht om de opgaven tot stand te brengen en deze vast te stellen. Ook is het CvE belast met het bepalen van het examenrooster, de

regels voor toegestane hulpmiddelen en de beoordelingsnormen en het vaststellen van de regels voor de omzetting van scores naar cijfers (de normeringsterm). Voor een complete opsomming van de taken wordt verwezen naar de *Wet College voor examens*.

### Aantal kandidaten centrale examens VO (eerste tijdvak)

De vermelde aantallen zijn de aantallen ingeschreven kandidaten bij het begin van het cursusjaar, zoals verstrekt door DUO.



Bron: Cito

### Aantal centrale examens VO 2011 exclusief digitale examens

schooltype	januari-examens (pilot)	1e tijdvak	2e tijdvak (herkansing)	3e tijdvak (augustus)	totaal
havo/vwo	31	71	66	62	230
vmbo algemene vakken	11	51	45	44	151
vmbo beroepsgericht	-	92	8	8	108
totaal	42	214	119	114	489

### Aantal uitgeleverde digitale examens in centraal examenperiode 2011

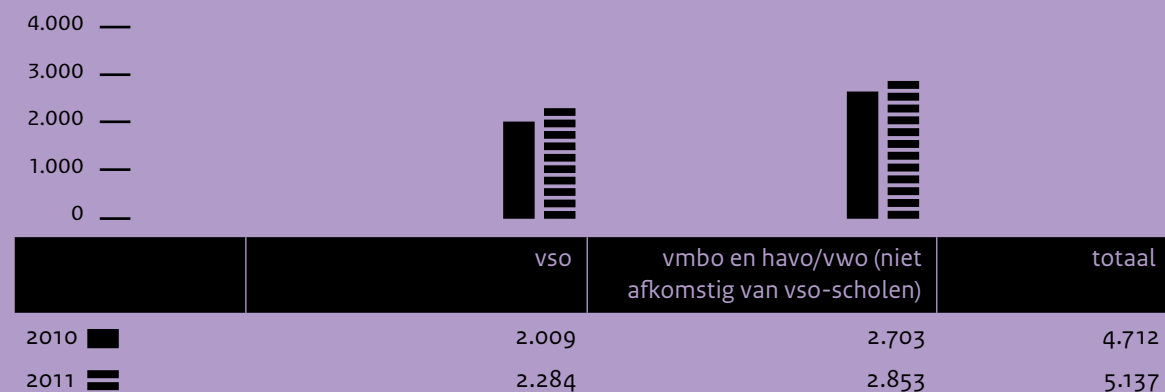
schooltype	digitale examens	aantal vakken
vmbo BB	algemene vakken (flexibel)	11
vmbo KB	algemene vakken (flexibel)	11
vmbo KB	Frans en Duits	2
vmbo GL/TL	muziek, dans, drama, biologie	4
havo	kunst (algemeen), Duits, muziek	2
vwo	kunst (algemeen), muziek	2

## Staatsexamens VO

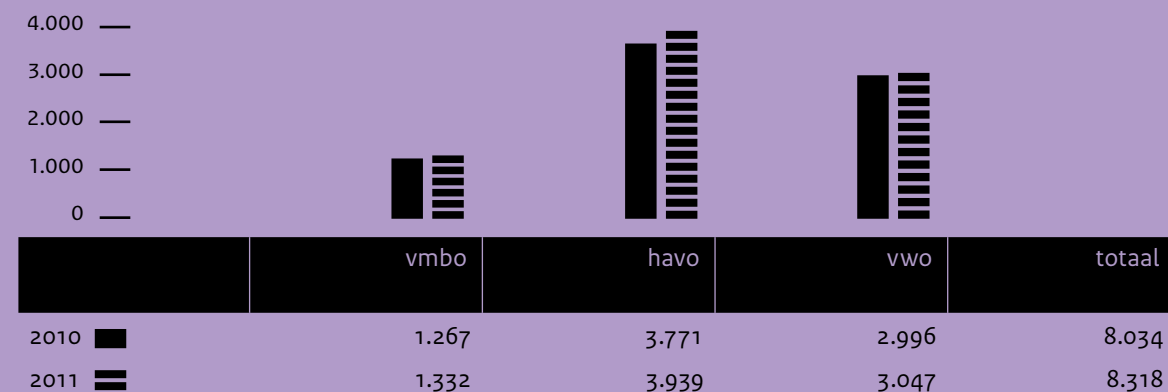
De staatsexamens vmbo, havo en vwo bestaan evenals de eindexamens VO uit twee gedeelten: het centraal eindexamen en het college-examen. Het centraal (schriftelijk) examen is identiek aan het centrale examen van reguliere scholen en wordt ook op hetzelfde moment afgenomen. Het college-examen bestaat uit een mondeling examen, bij een aantal vakken aangevuld met

een schriftelijk of praktisch college-examen. Beide examens vallen onder verantwoordelijkheid van de *Commissie staatsexamens VO* van het CvE. Ook is het CvE belast met de benoeming van de examenfunctionarissen, het vaststellen van de uitslag en het uitreiken van diploma's, certificaten en/of cijferlijsten. Voor een complete opsomming van de taken wordt verwezen naar de *Wet College voor examens*.

### Aantal aanmeldingen staatsexamens VO

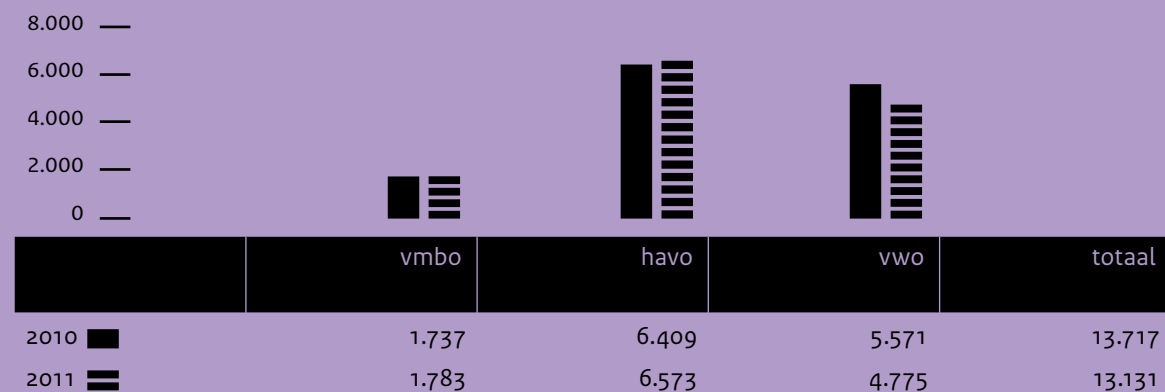


### Aantal mondelinge examenafnames staatsexamens VO



### Aantal schriftelijke examenafnames staatsexamens VO

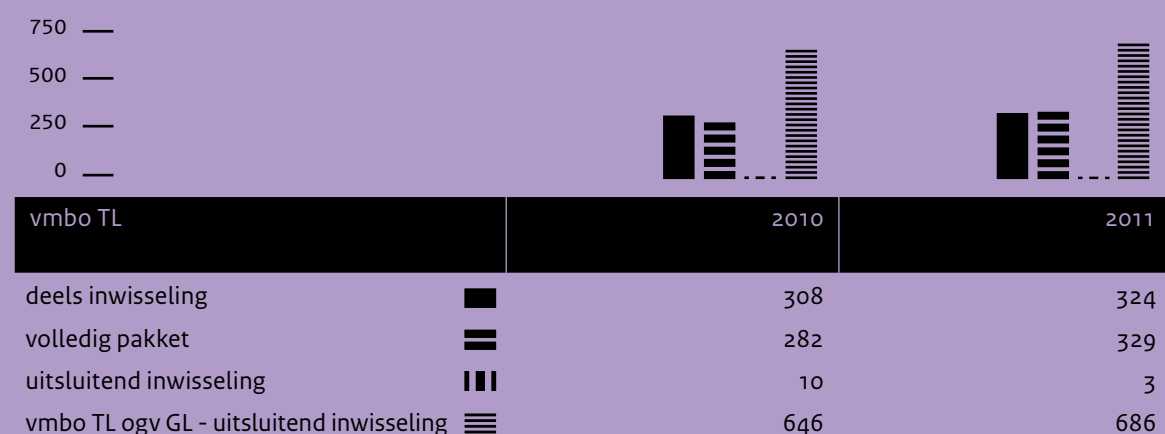
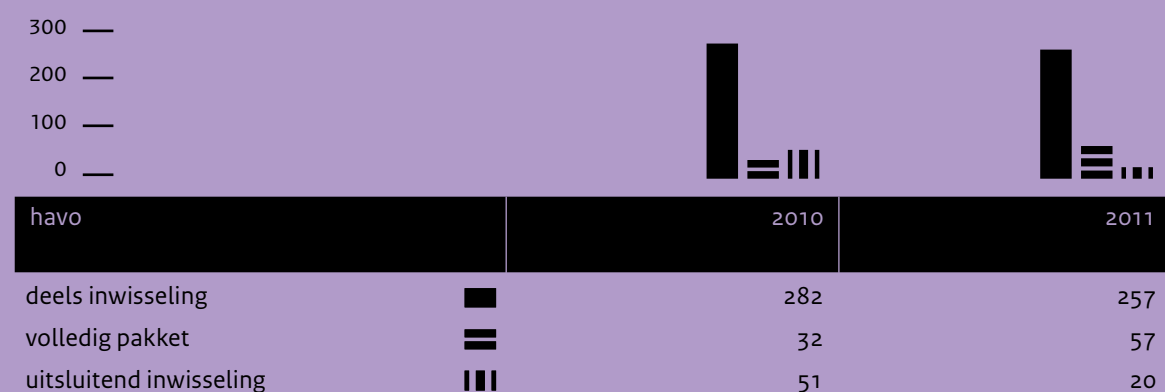
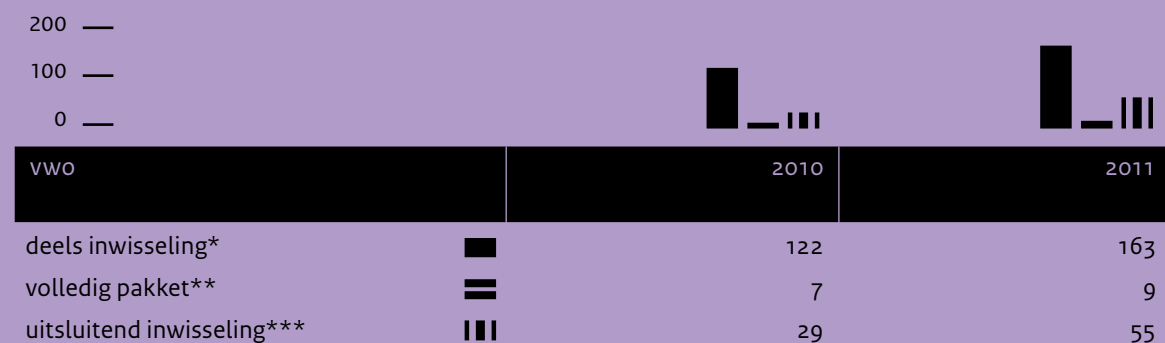
Inclusief vervangend mondeling examen



### Aantal examenbetrokkenen staatsexamens VO 2011

examenbetrokkenen staatsexamens VO	aantal
Voorzitters locaties CE	90
Voorzitters locaties mondelinge college-examens	55
Secretarissen locaties mondeling	55
Opgavenmakers college-examens	35
Adviseurs aanpassing examenopgaven t.b.v. visueel gehandicapten en dyslectici	15
Toezichthouders, surveillanten, lopers, tellers, voorleeshulpen	200
Administratieve medewerkers, medewerkers ophalen protocollen e.a.	50
Examinatoren/correctoren, onder wie 120 vaksectievoorzitters	1.080
<b>Totaal examenbetrokkenen</b>	<b>1.580</b>

## Aantal uitgegeven diploma's staatsexamens VO



vmbo BB, KB en GL	2010	2011
deels inwisseling	11	33
volledig pakket	-	-
uitsluitend inwisseling	2	8
<b>Totaal</b>	<b>1782</b>	<b>1944</b>

\* **Deels inwisseling:** kandidaten leggen examens af in een aantal vakken en wisselen vervolgens de verkregen cijferlijst met de eerder verkregen cijferlijst in tot een diploma.

\*\* **Volledig pakket:** kandidaten leggen examens in alle vakken die nodig zijn voor het behalen van een diploma.

\*\*\* **Uitsluitend inwisseling:** kandidaten verkrijgen diploma uitsluitend door inwisseling van een cijferlijst.

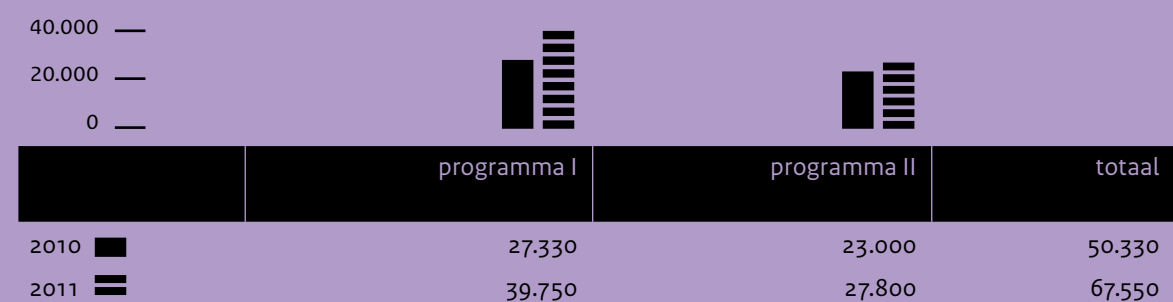
## Staatsexamens NT2

Met het behalen van het diploma staatsexamens NT2 kunnen anderstalige kandidaten laten zien dat ze de Nederlandse taal voldoende beheersen om in Nederland te kunnen werken of studeren. Een examenprogramma bestaat uit vier onderdelen: Lezen, Luisteren, Schrijven en Spreken. Als een kandidaat voor alle vier de examenonderdelen is geslaagd, krijgt hij het diploma staatsexamens NT2. Het College voor

Examens is verantwoordelijke voor de inhoud en de organisatie van de staatsexamens NT2. Dit houdt onder meer in dat het CvE belast is met het verstrekken van exameninformatie, het tot stand brengen en vaststellen van opgaven, het inschrijven van kandidaten en het uitreiken van diploma's en certificaten.

Voor een complete opsomming van de taken wordt verwezen naar de *Wet College voor examens*.

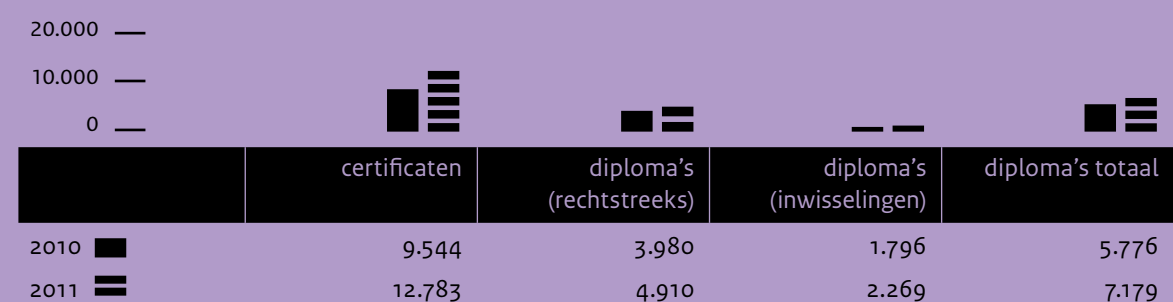
### Aantal deelnemingen staatsexamens NT2



### Aantal unieke kandidaten staatsexamens NT2



### Aantal uitgegeven waardepapieren, staatsexamens NT2



## Jaaroverzicht officiële regelingen, publicaties en mededelingen

titel	grondslag	publicatiedatum
Regeling aangewezen vakken tweede tijdvak centrale examens 2011	Wet Cve art 2 lid 6 b, Eindexamenbesluit art 37 lid 4	24-02-2011; SC 2011-3442
Wijzigingsregeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen	Wet Cve art 2 lid 2 d	24-02-2011; SC 2011-3442
Centrale examens in 2011 voor vwo, havo, vmbo en vavo (Maartmededeling)		15-03-2011
Regeling beoordelingsnormen staatsexamens VO	Wet Cve art 2 lid 4	06-05-2011; SC 2011-8219
Regeling rooster en toegestane hulpmiddelen voor de centrale examens van de eindexamens en de staats-examens vwo, havo en vmbo in 2013	Wet Cve art 2 lid 2 a, b en g	03-08-2011; SC 2011-14125
Regeling examenreglement staatsexamens NT2 2012	Wet Cve art 2 lid 5 a, Staats-examenbesluit NT2 art 10 lid 2	03-08-2010; SC 2011-14124
Regeling examenreglement en PTA staatsexamens vwo-havo-vmbo 2012	Wet Cve art 2 lid 3, Besluit staatsexamens art 13 lid 1 en 2	03-08-2011; SC 2011-01612
Mededelingen over de eindexamens 2012 voor vwo, havo, vmbo en vavo (Septembermededeling)		13-09-2011
Regeling syllabi centrale examens VO 2013	Wet Cve art 2 lid 2 f	02-12-2011; SC 2011-21734
Regeling examenprogramma staatsexamen NT2 2013	Wet Cve art 2 lid 5 a, Staats-examenbesluit NT2 art 10 lid 1	14-12-2011; SC 2011-22724
Aanmeldprocedure staatsexamens NT2 2013	Wet Cve art 2 lid 5 a, Staats-examenbesluit NT2 art 10 lid 1	14-12-2011; SC 2011-22748
Wijzigingsregeling beoordelingsnormen staatsexamen NT2	Wet Cve art 2 lid 5 c	22-12-2011; SC 2011-23298
Werkprogramma 2012		(vastgesteld op) 19-04-2011
Jaarverslag 2010		31-03-2011

## Overzicht voorlichting en informatiebronnen

### College voor Examens

- [www.cve.nl](http://www.cve.nl)

### Centrale examens VO

- Maart- en septembermededelingen;
- [Examenblad.nl](http://Examenblad.nl);
- Examenlijn voor vragen van docenten gedurende afnameperiode;
- Persberichten;
- Examenkrant;
- Normering via [www.cve.nl/item/examencyclus](http://www.cve.nl/item/examencyclus);
- Naar relevantie en/of behoefte vindt terugkoppeling plaats op evaluaties en/of examenbesprekingen van vakverenigingen.

### Staatsexamens VO

- Staatsexamenregelingen, vakinformatie en procedures, via [www.duo.nl](http://www.duo.nl).

### Staatsexamens NT2

- Staatsexamenregelingen en procedures via [www.duo.nl](http://www.duo.nl);
- Voorbeeldexamens, adressen van instituten waar cursussen worden gegeven, informatie over hoe de examens worden afgenomen en wat er van deelnemers verwacht wordt, specifieke informatie voor mensen die doorverwijzen, via [www.staatsexamensnt2.nl](http://www.staatsexamensnt2.nl).

## Omgaan met fouten, klachten en bezwaren

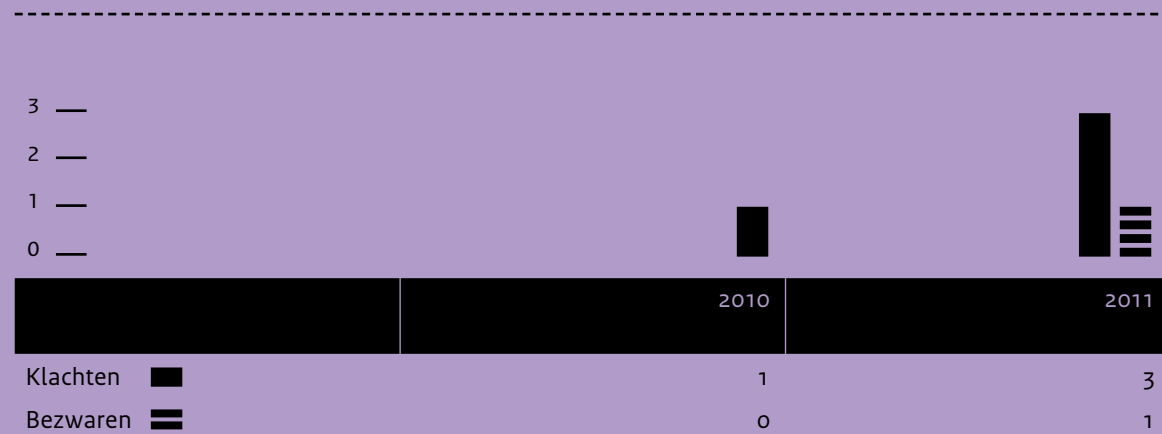
Als verantwoordelijke voor examens heeft het CvE een taak bij de behandeling van vragen en klachten over onvolkomenheden in de examens en over afnames die onder verantwoordelijkheid van het CvE plaatsvinden (staatsexamens NT2 en staatsexamens VO).

Via de daarvoor beschikbare kanalen zoals de Examenlijn en contactformulieren weten professionals in het voortgezet onderwijs het CvE goed te vinden. Over de uitvoering van staatsexamens VO en NT2 hebben belanghebbenden de mogelijkheid om te reageren via de website van DUO. Over gedragingen van het CvE zelf kan een belanghebbende conform

de Algemene wet bestuursrecht (Awb) een klacht indienen. Om de toegang tot de klachtenprocedure van het CvE te verbeteren wordt een klachtenformulier ontwikkeld. Via dit klachtenformulier kunnen belanghebbenden reageren op de wijze waarop het CvE zich in een bepaalde aangelegenheid jegens hem of een ander heeft gedragen.

Klachten over de gang van zaken bij een afname van een centraal examen VO horen thuis bij de inspectie. Deze overlegt met het CvE over passende maatregelen die recht doen aan de kandidaat.

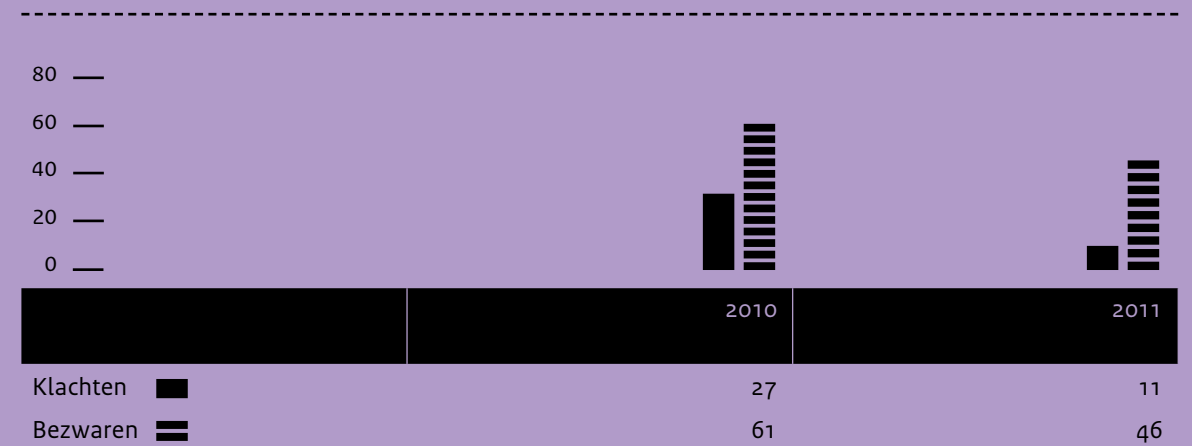
### Centrale examens VO



In 2011 zijn twee klachten ingediend over de afhandeling van vragen door de Examenlijn. Ook is er een klacht ontvangen naar aanleiding van een sollicitatiegesprek. Alle klachten zijn afgehandeld. Naar aanleiding van een eerder genomen beslissing op een verzoek in het kader van de *Wet openbaarheid van bestuur* (Wob) is een bezwaarschrift ingediend.

De beslissing op dit bezwaar is door de voorzitter van het CvE genomen. In de wiskunde-brief, een communicatiemedium voor wiskundedocenten, is gesignaleerd dat de *regeling omzetting score naar cijfer* een omissie bevatte. In de nieuw gepubliceerde *regeling omzetting score naar cijfer* is de tekst hierop aangepast.

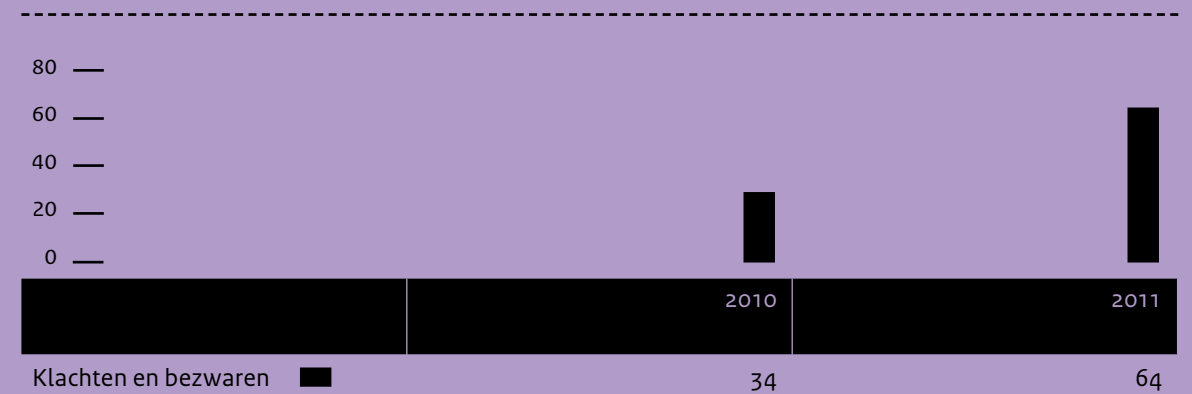
### Staatsexamens VO



Het aantal klachten en bezwaren gerelateerd aan het totaal aantal aangemelde kandidaten van 5.137 is beperkt; respectievelijk 0,09% resp. 0,02%. Zowel bij de klachten als bij de bezwaren zijn geen bijzondere ontwikkelingen aan te wijzen.

De klachten handelden over incidenten in examenzalen, bejegening, kwaliteit dienstverlening, het versturen van waardepapieren; de bezwaren hadden betrekking op aanmelding, betaling, het inleveren van werkstukken en verzoeken om uitstel.

### Staatsexamens NT2









## Financieel jaarverslag 2011

Het werkprogramma 2011 van het College voor Examens beschrijft de activiteiten en de kosten van de examenketen tot een totaalbedrag van ruim vijftig miljoen euro. Hiervan is 9,1 miljoen als budget voor het CvE beschikbaar.

#### Verdeling werkprogramma 2011 over de ketenpartners\*

CvE	DUO	Cito	derden
9,1	11,9	24,7	4,7

In miljoenen euro's\*

In dit financiële deel van het jaarverslag wordt de uitputting van de 9,1 miljoen euro uit het CvE-deel van het werkprogramma verantwoord. De kosten kwamen uit op 7,75 miljoen euro, waarmee 85% van het beschikbare budget is uitgegeven.

#### Collegiekosten

De collegiekosten zijn met 60.000 euro slechts op 71% van het budget uitgekomen. Doordat de onderzoeks- en proceskosten zijn overgeheveld naar de huisvestings- en organisatiekosten zijn het budget en de kosten lager dan in 2010.

#### Personeelskosten bureau CvE

Net als in 2010 zijn de uitgaven voor personeelskosten van het bureau CvE in 2011 binnen het budget gebleven. De uitkomst van 100% geeft aan hoe krap het budget is, zeker gezien de niet volledige invulling van de formatie, de inzet van uitzendkrachten en het relatief hoge aantal personeelsleden op het maximum van de salarisschaal.

#### Huisvestings- en organisatiekosten

De mix van huisvestings- en organisatiekosten is met 83% ruim binnen het budget van 1.112.000 euro gebleven. Van de voorgenomen kosten aan kwaliteitszorg, onderzoek en analyse is slechts 32% van het budget besteed; met name is in 2011 nog weinig uitgegeven aan onderzoek en analyse. De post communicatie komt uit op 84%. Dit lijkt op een zelfde niveau te liggen als in 2010; maar in 2010 werd ook de automatisering bij deze post gerekend. De communicatiekosten zijn derhalve ten opzichte van 2010 aanzienlijk toegenomen. Dit correspondeert met de opdracht aan het CvE om een meer extern opererende positie in te nemen en waar mogelijk transparantie te betrachten. Door de samenvoeging van automatisering met officetaken, kwam deze post op het viervoudige van 2010, maar bleef deze met 86% ruim binnen het budget. Het laatste onderdeel, huisvesting, kende een overschrijding van 7%. Door de toegenomen taken van het CvE zijn er meer externe commissies werkzaam voor het CvE. Dit heeft geresulteerd in hogere kosten voor zaalhuur, catering en huishoudelijke dienst.

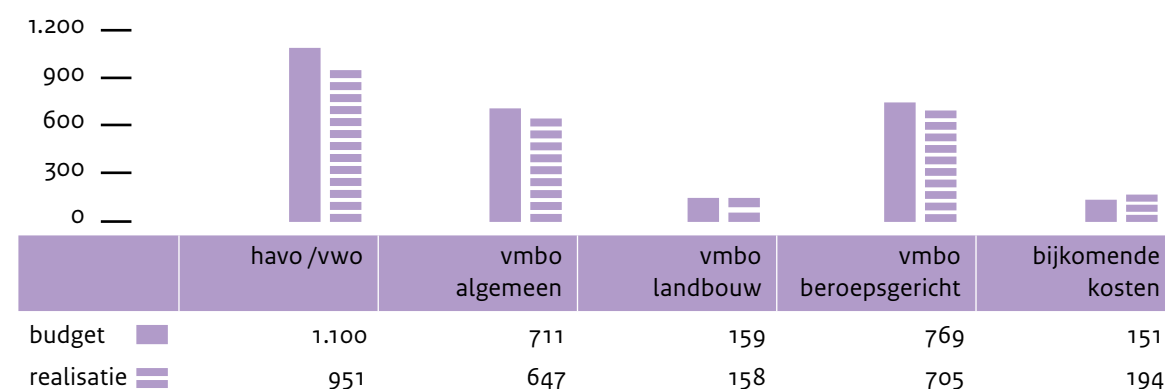
#### Staatsexamens VO

Hoewel alle kosten van de staatsexamens VO in het werkprogramma zijn opgenomen, legt het CvE alleen verantwoording af over de eigen activiteiten. Dit onderdeel komt uit op 91% van het budget.

#### Centrale examens VO

Bij de centrale examens VO waren in 2011 relatief veel syllabuscommissies actief. Dit heeft geresulteerd in een verdubbeling van de kosten ten opzichte van 2010. Van dit verhoogde budget werd 73% uitgegeven. Ook de grootste begrotingspost binnen de post centrale examens VO, de vaksecties, bleef binnen de begroting doordat er in het cursusjaar 2011-2012 minder uren werden ingezet dan in het voorgaande cursusjaar.

#### Verdeling kosten vaksecties per sector x € 1.000



Onder overige activiteiten vallen de kosten van de koninkrijksrelaties en Caribisch Nederland. Hier vindt een aanzienlijke onderbesteding plaats. Dit wordt onder andere veroorzaakt door kosten die wel gemaakt zijn, maar nog niet gefactureerd en betaald.

#### Staatsexamens NT2

Ook bij de staatsexamens NT2 worden alleen de eigen activiteiten verantwoord in dit financiële overzicht. Deze kwamen met 245.000 euro uit op 129% van het budget. De belangrijkste oorzaak van deze overschrijding is de inhaalslag die de commissieleden gemaakt hebben bij de facturering van hun vergoedingen.

#### Taal en rekenen mbo

De vaststellingscommissies voor taal en rekenen in het mbo zijn in 2011 voor het eerst met hun werkzaamheden begonnen. Deze post is met 98% binnen het budget gebleven.

#### Rekentoets VO

In 2011 is ook een start gemaakt met de voorbereidingen voor de rekentoetsen in het VO. De kosten kwamen uit op 94% van het budget.

#### Projecten

Van de twaalf begrote projecten zijn er drie niet expliciet zichtbaar verantwoord, maar verwerkt in de post *vaksecties*. Alleen de projecten *voorbereiding centrale examens mbo* en *kwartiermaker PO* zijn respectievelijk met 109% en 157% boven het budget uitgekomen. Het geheel van de projecten kwam uit op 74% van het budget.

De ontwikkeling van de presentatiesoftware voor digitale examens is als enige post van de ketenpartners wel aan het overzicht toegevoegd omdat de betaling hiervan via het CvE loopt. Dat deze post op slechts 23% van de jaarbegroting uitkomt, komt doordat dit meerjarige project later is gestart dan was voorzien. In 2012 wordt deze achterstand ingelopen.

## Financiële rapportage 2011

begrotingspost	realisatie 2010	begroting 2011	realisatie 2011	uitputting %
<b>collegelkosten</b>	<b>105.330</b>	<b>84.000</b>	<b>60.014</b>	<b>71%</b>
<b>bureau CvE</b>				
directe loonkosten OCW	1.455.257	1.702.000	1.612.956	95%
uitzendkrachten en indirecte personele kosten	277.726	155.000	235.081	152%
<b>personeel bureau CvE</b>	<b>1.732.983</b>	<b>1.857.000</b>	<b>1.848.037</b>	<b>100%</b>
kwaliteitszorg, onderzoek en analyse	84.379	210.000	67.352	32%
communicatie	280.165	347.000	291.911	84%
officetaken en automatisering	37.459	157.000	135.622	86%
huisvesting	369.590	398.000	424.126	107%
<b>huisvesting en organisatie bureau CvE</b>	<b>771.593</b>	<b>1.112.000</b>	<b>919.011</b>	<b>83%</b>
<b>totaal bureau CvE</b>	<b>2.504.576</b>	<b>2.969.000</b>	<b>2.767.048</b>	<b>93%</b>
<b>staatsexamens VO</b> (eigen activiteiten)	<b>42.108</b>	<b>151.000</b>	<b>137.646</b>	<b>91%</b>
<b>centrale examens VO</b>				
syllabuscommissies	118.013	322.380	235.325	73%
vakcommissies	2.661.245	2.890.000	2.654.713	92%
overige activiteiten CE	177.081	535.000	155.273	29%
<b>totaal centrale examens VO</b>	<b>2.956.339</b>	<b>3.747.380</b>	<b>3.045.311</b>	<b>81%</b>
<b>staatsexamens NT2</b> (eigen activiteiten)	<b>48.569</b>	<b>189.441</b>	<b>245.204</b>	<b>129%</b>
<b>taal en rekenen mbo</b>	-	<b>196.400</b>	<b>192.360</b>	<b>98%</b>
<b>rekentoets VO</b>	-	<b>70.400</b>	<b>66.136</b>	<b>94%</b>

begrotingspost	realisatie 2010	begroting 2011	realisatie 2011	uitputting %
<b>projecten</b> <b>(aandeel CvE)</b>				
ontwikkeling aanpassing digitale examens voor kandidaten met een zintuiglijke beperking	7.333	75.000	16.724	22%
vernieuwing Nederlands havo en vwo	1.145	12.000	-	0%
ontwikkeling opvolger Binas/Biodata	-	6.500	-	0%
uitbreiding registratiesysteem examen-functionarissen	37.961	50.000	48.794	98%
voorbereiding centrale examens mbo	255.665	290.252	317.395	109%
nieuw examensysteem voor digitale examens	325.968	646.551	457.510	71%
onderzoek examensoftware en schoolsystemen	-	10.000	8.592	86%
projecten NT2, waaronder digitalisering schrijfexamens	-	240.000	75.522	31%
onderzoek taalgebruik vmbo-examens	35.557	-	-	-
ondersteuning bij vakvernieuwing bètavakken en normering	-	47.000	-	0%
advies keurmerk mbo-examens	-	227.147	201.301	89%
kwartiermaker eindtoets primair onderwijs	-	50.000	78.282	157%
projectformatie rekenen VO	-	23.941	20.777	87%
kwartiermaker diagnostische tussentijdse toets	-	-	10.693	-
projectleider referentiesets	-	-	1.392	-
<b>totaal projecten</b> <b>(aandeel CvE)</b>	<b>663.629</b>	<b>1.678.391</b>	<b>1.236.982</b>	<b>74%</b>
<b>totaal budget CvE</b>	<b>6.320.551</b>	<b>9.086.012</b>	<b>7.750.701</b>	<b>85%</b>
<b>projecten</b> <b>(aandeel ketenpartners via CvE)</b>				
ontwikkelaar presentatiesoftware computerexamensysteem	-	848.000	195.788	23%



## Lijst van veelgebruikte afkortingen

<b>CBT</b>	Computer Based Test
<b>cspe</b>	Centraal schriftelijk en praktisch examen
<b>AOC</b>	Agrarisch opleidingcentrum
<b>COE's</b>	Centraal Ontwikkelde Examens
<b>DUO</b>	Dienst Uitvoering Onderwijs
<b>NT2</b>	Nederlands als tweede taal
<b>NRTO</b>	Nederlandse Raad voor Training en Opleiding
<b>OCW</b>	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
<b>SLO</b>	Stichting Leerplanontwikkeling
<b>vavo</b>	Voortgezet algemeen volwassenenonderwijs
<b>vmbo BB</b>	Basisberoepsgerichte leerweg
<b>vmbo KB</b>	Kaderberoepsgerichte leerweg
<b>vmbo GL</b>	Gemengde leerweg
<b>vmbo TL</b>	Theoretische leerweg
<b>VSNU</b>	Vereniging van Universiteiten
<b>vso</b>	Voortgezet speciaal onderwijs

## Colofon

**Redactie:** College voor Examens

**Tekst interview:** Schrijfschap, Marjo Stam

**Fotografie:** Marijke Volkers

**Vormgeving:** en-publique.nl

**Druk:** Drukkerij Libertas

**Oplage:** 1000 stuks

### Fotoverantwoording

p. 2-3, 10: St-Gregorius College, Utrecht

p. 34-35, 36: Westerbeek College, Den Haag

p. 48-49, 50: NT2-examenlocatie, Utrecht

p. 56-57, 58: Albeda College, Rotterdam

Maart 2012

